

Razvoj otoka Krka

Janković, Antonia

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:134382>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

ANTONIA JANKOVIĆ

RAZVOJ OTOKA KRKA

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

ANTONIA JANKOVIĆ

RAZVOJ OTOKA KRKA

Završni rad

JMBAG:0303041820, redovna studentica

Studijski smjer: Ekonomija

Predmet: Regionalna ekonomika

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: ekonomija

Znanstvena grana: opća ekonomija

Mentor: doc. dr. sc. Lela Tijanić

Pula, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Antonia Janković, kandidatkinja za sveučilišnog prvostupnika ekonomije, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, rujan 2018. godine

Student:

Antonia Janković

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Antonia Janković dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Razvoj otoka Krka“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, rujan 2018. godine

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. RAZVOJ HRVATSKIH OTOKA	3
2.1. OTOČNI RESURSI	3
2.2. GOSPODARSTVO OTOKA	4
3. INSTITUCIONALNI OKVIR RAZVOJA OTOKA U HRVATSKOJ	8
3.1. POLITIKA RAZVOJA OTOKA	10
3.1.1. <i>Strategije rješavanja problema socijalne prirode</i>	12
3.1.2. <i>Model mješovite ekonomije</i>	13
3.1.3. <i>Povezivanje otoka s kopnom</i>	14
3.1.4. <i>Problem otoka kao malih sredina</i>	15
3.1.5. <i>Dodjela potpora</i>	18
3.2. PROGRAM RAZVOJA OTOKA U 2018. GODINI	20
3.2.1. <i>Uvjeti za prijavitelje projekata</i>	20
3.2.2. <i>Uvjeti za projekte</i>	21
3.2.3. <i>Kako se prijaviti za projekt</i>	21
3.2.4. <i>Provedba projekata</i>	22
3.2.5. <i>Sufinanciranje projekata</i>	23
3.2.6. <i>Trajanje projekata i nadzor</i>	23
4. OTOK KRK	24
4.1. POVIJESNI RAZVOJ OTOKA KRKA	24
4.2. GEOGRAFSKA OBILJEŽJA OTOKA KRKA	25
4.3. RAZVOJ TURIZMA NA OTOKU KRKU	27
5. STRATEŠKI RAZVOJ OTOKA KRKA	32
5.1. STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA OTOKA KRKA DO 2020. GODINE	32
5.2. PROGRAM RAZVOJA GRADA KRKA 2014.-2020.	36
5.2.1. <i>SWOT analiza</i>	36
5.2.2. <i>Vizija i ciljevi razvoja</i>	37
5.2.3. <i>Prioriteti i mjere razvoja</i>	39
5.3. RAZVOJNI PROJEKTI	42
6. ZAKLJUČAK	45
LITERATURA	47

POPIS SLIKA	55
POPIS TABLICA	56
SAŽETAK	57
SUMMARY	58

1. UVOD

Otok je moguće definirati na brojne načine. Najjednostavnije je pri tome reći da je riječ o kopnu okruženom morem, a time i izoliranom području. Izoliranost teritorija, u ovome slučaju otoka, utječe na brojne posebnosti tog mjesta. Pri tome se misli na bogatstvo resursa, netaknutu prirodu, očuvani okoliš, različit način života i mentalitet stanovništva. Međutim, izoliranost ima i loše strane. Otoci najčešće zaostaju u razvoju za kopnom odakle dolazi potreba za specifičnim upravljanjem razvojem otoka.

Razvojne strategije otoka trebaju se razlikovati prema njihovim realnim potrebama i posebnostima. Kako bi se ostvario razvoj određenog otoka treba pomno proučiti njegove karakteristike te prema njima odrediti ključne razvojne ciljeve kao i smjernice daljnjeg razvoja. Nakon toga slijedi implementacija, koja nerijetko nailazi na brojne poteškoće kao što su infrastruktura otoka, navike stanovnika otoka, nedostupnost pojedinih područja na otoku i brojne druge. Pri tome je nužno osmisliti mjere kojima će se razvojna ograničenja ublažiti ili ukloniti.

Cilj rada je istražiti problematiku razvoja otoka kao područja specifičnih obilježja Hrvatske te na primjeru otoka Krka prikazati odabrane povijesne, geografske, gospodarske karakteristike i ostale razvojne mogućnosti otoka. Svrha rada je problematiku razvoja otoka prikazati na primjeru otoka Krka, koji je ujedno i najnaseljeniji otok Republike Hrvatske.

Rad se sastoji od četiri glavna poglavlja uz uvod i zaključak. Prvo među njima obrađuje specifičnosti razvoja hrvatskih otoka. Pri tome se istražuju tri ključne odrednice njihova razvoja i daje poseban osvrt na gospodarstvo hrvatskih otoka. Sljedeće poglavlje analizira institucionalni okvir razvoja hrvatskih otoka. U četvrtom poglavlju prikazuju se detaljnije osnovna obilježja otoka Krka, a peto poglavlje usmjerava se prema strateškom razvoju otoka Krka, u okviru kojeg se analiziraju glavni strateški dokumenti te razvojni projekti otoka i Grada Krka, na temelju prethodno provedene teorijske obrade predmetne teme.

U ovom radu su korištene su induktivna i deduktivna metoda, metoda analize i sinteze, deskripcije, komparacije te metoda kompilacije.

2. RAZVOJ HRVATSKIH OTOKA

Neke od vodećih komparativnih prednosti Republike Hrvatske su razvedena obala, brojni otoci i Jadransko more. Važnost ovih prednosti očituje se posebno u turizmu, ali i u ostalim razvojnim aspektima. Prema tome, smatra se da otoci imaju gospodarski, socio-kulturni i drugi nacionalni značaj. Upravo zbog toga, sve se više intenziviraju naponi prema kvalitetnom razvoju hrvatskih otoka u današnjici.

Zahvaljujući svojoj obali i brojnim otocima, Hrvatska spada u najrazvedenije zemlje svijeta i to dijelom čini njezin međunarodni imidž. Sastoji se od 718 otoka, 78 grebena i 389 hridi (CARNET i Zavod za telekomunikacije Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu, 2018.). 47 otoka te poluotok Pelješac su stalno naseljeni otoci i poluotok (Državni zavod za statistiku, 2017., Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018b.). Oni zauzimaju 3.259 km², što iznosi malo manje od 6% ukupne površine hrvatskog kopna. Duljina hrvatske morske obalne crte je 6.278 km, a duljina obalne crte otoka iznosi 70% ukupne morske obale (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018b.).

Najviši je otok Brač, najrazvedeniji je Pag, a najviše naseljen jest Krk (Maljković, 2012.). Otok Krk detaljnije je također obrađen u ovom radu.

2.1. OTOČNI RESURSI

Pri definiranju otoka u obzir se uzimaju tri osnovne odrednice, a misli se na prirodnu sredinu otoka, more koje ga okružuje te čovjeka, odnosno zajednicu koja ga nastanjuje (Defilippis, 2001.).

Na primjeru Hrvatske, Defilippis (2001.) ističe osnovna prirodna obilježja pripadajućih otoka. Njih obilježava mediteranska klima s kratkim i blagim zimama i sušnim ljetima. Ona je ujedno važan faktor razvoja turizma na ovim područjima, ali i uzgoja voća te povrća, odnosno razvoja poljoprivrede. Upravo su hrvatski otoci svrstani u najsunčanije krajeve Europe, što dodatno pogoduje razvoju navedenih djelatnosti i gospodarskih pojava.

Tla na otocima su heterogena i uvelike se razlikuju. Ona su specifična po tome što se ispod njih nalazi puno podzemnih kanala te se oborinske kiše spuštaju ili duboko ispod površine i gube u moru ili izviru kao izvor vode uz obalu (Defilippis, 2001.).

Sljedeća odrednica je more, koje razdvaja, ali i spaja otoke s kopnom. More okružuje otok, ali se javlja i kao važan strateški resurs te komparativna prednost ovih teritorija. Na primjeru Krka i ostalih otoka u Hrvatskoj, koji su gospodarski značajniji i aktivniji, more biva osnova za razvoj turizma, ali i ribarske industrije (Defilippis, 2001.).

Posljednja odrednica je čovjek, odnosno lokalna zajednica. Naseljenost otoka se od sredine 19. stoljeća pa sve do 1921. godine povećavala, kada je broj stanovnika na otocima iznosio 173.263 stanovnika, a nakon toga se broj smanjuje (Defilippis, 2001.). Prema popisima stanovništva od 1991. do 2001. broj stanovnika na otocima se povećao za 2.542 stanovnika (Akrap i Čipin, 2015.). Prema popisu stanovništva iz 2011. godine zabilježen je također rast broja stanovnika na hrvatskim otocima (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018b.). Međutim, statistika govori da je jedva 50-ak otoka stalno naseljeno. Veliki demografski problemi su demografsko starenje stanovništva koje se može potkrijepiti statističkim dokazima o dubokoj demografskoj starosti otočnog stanovništva te značajno iseljavanje (Akrap i Čipin, 2015.). Manja naselja u središtu otoka postaju opustošena zbog značajnog naseljavanja uz obalu, što se može dijelom pripisati turizmu.

2011. godine nezaposlenost na otocima se kretala između 5.000 i 20.000 nezaposlenih (Maljković, 2012.). Nedostatak mogućnosti za zapošljavanje predstavlja značajno ograničenje za opstanak i razvoj otoka.

2.2. GOSPODARSTVO OTOKA

S gledišta otočnog gospodarstva hrvatskih otoka, moguće je identificirati neka ključna obilježja. Naime, otočna gospodarska struktura generalno se doima vrlo siromašnom. Poljoprivreda, nekad temeljna gospodarska grana, danas je znatno reducirana, a uglavnom prevladava turizam koji, osim dominantne gospodarske djelatnosti, predstavlja i svojevrsan stil života. Poljoprivreda čini mali postotak u dohotku hrvatskih otoka iako je nužno razmatrati poljoprivredne potencijale, posebno s

obzirom na specifičnosti otočnog prostora. Njezin udio je na srednjodalmatinskim otocima poprilično veći nego na kvarnerskim otocima. Osim poljoprivrede i turizma, potrebno je spomenuti trgovinu, ribarstvo, brodogradnju te kamenarstvo (Defilippis, 2001.). Razvoj ovih djelatnosti izravno je povezan s atrakcijskom i resursnom osnovom.

Tijekom godina, a osobito s pojavom suvremenoga doba, gospodarska struktura hrvatskih otoka se promijenila. Evolucijski tijek tekao je od poljoprivrede, preko brodogradnje i ribarstva do turizma i trgovine. Pojedina područja gospodarskih aktivnosti do danas nisu razvijena na otocima ili su napuštena (Starc, 2001.).

Priobalje Hrvatske i otoci tradicionalno su usmjereni prema uzgoju ovaca, proizvodnji mesa, mlijeka, sira i vune. Proizvodi kao što su mlijeko, sir i meso stječu status ekološki proizvedene hrane, a uzgoj ovaca ima gospodarsku, ekološku, ali i širu društvenu važnost (Garibović et al., 2006.). Poznata grana na otocima je također vinogradarstvo, a vina proizvedena na otocima obično su odlikovana izvrsnom kvalitetom te su mnoga i zaštićena. Nakon navedenoga slijedi maslinarstvo koje sve više dobiva na značaju, a nastavak takvog trenda očekuje se i u budućnosti. Prema dostupnim podacima, čak polovica maslinarskog fonda Hrvatske potječe upravo s otoka (Defilippis, 2001.). „U Republici Hrvatskoj maslina je jedna od odrednica Mediterana, a područje rasprostranjenosti obuhvaća Istru, priobalni pojas Kvarnera i otoke te priobalni pojas Dalmacije s otocima“ (Ministarstvo poljoprivrede, 2018.).

Statistički gledano, u samo 20 godina tijekom prijeratnog razdoblja, obradive površine na otocima smanjile su se za oko 250 hektara godišnje, što znači da na jednog stanovnika otoka dolazi samo 0,24 hektara obradivih površina, odnosno gotovo polovina općeg prosjeka za Hrvatsku (0,43 hektara). Prema tome jedan od velikih problema na otocima jesu raspoložive obradive površine (Defilippis, 2001.).

Na otocima postoje mnoga domaćinstva koja imaju svoje gospodarstvo, međutim mnogi od njih žive na temelju dvojnog ekonomskog modela otočnog domaćinstva. To znači da se svi poslovi unutar jednog domaćinstva podjele na članove domaćinstva i svi odrasli rade upravo u njemu, kao i nekoj drugoj djelatnosti (Defilippis, 2001.).

Za budući razvoj poljoprivrede presudno je ulagati financijska sredstva u modernizaciju, proizvodnju domaćih proizvoda, promociju na međunarodnom tržištu i obrazovanje lokalne zajednice. Vrlo je važno osigurati raspoloživost vode kao vodećeg strateškog resursa te kontinuirano pratiti međunarodne trendove i zahtjeve potražnje.

Osim navedenog, važno je istaknuti i ribarstvo na otocima. Značaj ribarstva uglavnom se zasniva na zavidnoj morskoj površini, razvedenoj obali i morskom bogatstvu. Čistoća mora omogućuje uzgoj kvalitetnih proizvoda. „Ribarstvo i prerada ribe najviše su vezani za priobalni i otočni dio zemlje“ (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018.). To je jedna od značajnijih grana gospodarstva na otocima već duži niz godina. Dok ribe upotpunjavaju prehranu otočana, uloga ribarstva ogleda se i s aspekta zapošljavanja lokalnog stanovništva. Na primjeru otoka Kali može se uočiti kako većina Kaljana živi od ribarstva kao glavnog izvora prihoda zbog duge tradicije otoka. Naime, „preko 50% radno sposobnog stanovništva otoka Kali bavi se ribarstvom ili radi u prerađivačkoj industriji, dok je još sigurno 25% zaposleno na drugim pozicijama u sektoru ribarstva (uzgoj, prerada, ulov) ili ima privatni obrt prerade ribe. A, teško je i pronaći neku kaljsku obitelj u kojoj barem jedna osoba, bilo zaposlena ili ne, ne soli, marinira ili suši ribu u slobodno vrijeme“ (Mrkonja, 2016., str. 21.).

Na otocima postoje skromnije skupine industrija nego na kopnu. Brodogradnja je jedna od zastupljenijih jer zapošljava značajan broj otočana, ali uzimajući u obzir probleme u brodogradnji može se nažalost i u tom kontekstu prepoznati nepovoljan učinak na lokalne sredine. Obrada i vađenje kamena je također vrlo poznata čak i diljem svijeta. Jedan od prepoznatljivih simbola Hrvatske je brački kamen od kojeg su sagrađene Dioklecijanova palača u Splitu i Bijela kuća u Washingtonu, dok su od kamena s Korčule sagrađeni objekti na području Dubrovnika (Defilippis, 2001., Sunce Koncern d.d., 2018.).

Razvoj turizma značajan je generator društvenog proizvoda po stanovniku na otočnom području. Prema Državnom zavodu za statistiku najveći smještajni kapaciteti u Hrvatskoj nalaze se na kvarnerskim otocima i na ostalim područjima

hrvatske obale (Državni zavod za statistiku, 2017.). U nastavku su prikazani podaci o turističkom prometu na otocima.

Tablica 1. Turistički promet na otocima Republike Hrvatske 2016. i 2017. godine

OTOCI	TURISTI (u 000)		INDEKS 2017./ 2016.	NOĆENJA (u 000)		INDEKS 2017./ 2016.
	2016.	2017.		2016.	2017.	
Krk	754,6	797,9	105,7	4.391,9	4.695,6	106,9
Pag	371,4	402,4	108,3	2.485,8	2.714,5	109,2
Lošinj	272,8	286,3	104,9	1.877,6	1.961,5	104,5
Rab	259,0	274,2	105,9	1.935,1	2.015,2	104,1
Hvar	280,4	312,6	111,5	1.469,1	1.517,9	103,3
Brač	243,1	248,5	102,2	1.699,5	1.697,3	99,9
Cres	117,3	122,6	104,5	840,1	883,3	105,1
Murter	107,6	115,8	107,6	823,2	891,4	108,3
Korčula	124,1	153,3	123,5	698,8	883,8	126,5
Vis	42,5	45,6	107,3	264,7	272,8	103,1
Ugljan	28,9	32,0	110,7	246,1	274,0	111,3
Pašman	25,7	26,3	102,3	227,1	235,9	103,9
Dugi Otok	23,7	27,3	115,2	167,2	192,2	115,0
Mljet	25,8	30,6	118,6	117,6	134,4	114,3
Šolta	15,1	17,2	113,9	128,3	145,3	113,3
Lastovo	6,5	7,3	112,3	43,7	49,0	112,1

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2018.) *Turizam u brojkama 2017.*, Zagreb: Ministarstvo turizma, str. 33. Dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/180608_HTZTUBHR_2017.PDF. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]

Prema podacima za 2017. godinu, najveći broj dolazaka i noćenja turista na hrvatskim otocima ostvaren je na otoku Krku (797.900 dolazaka i 4.695.600 noćenja), dok je najveće povećanje 2017. u odnosu na 2016. godinu zabilježila Korčula (Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, 2018.). Turizam uvelike pridonosi razvoju otoka u kontekstu pojedinih ekonomskih funkcija, a posebno se misli na poticanje zapošljavanja, pokretanje poduzetništva, razvoj ugostiteljstva, induciranje razvoja poljoprivrede i redom dalje.

Zadnjih nekoliko godina velika su ulaganja u cestovnu infrastrukturu otoka, kojoj je cilj povezati naseljena područja otoka te otoke s kopnom. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije provodi različite mjere, odobrava i dijelom financira projekte u svrhu poboljšanja života otočana.

3. INSTITUCIONALNI OKVIR RAZVOJA OTOKA U HRVATSKOJ

Otoci u Hrvatskoj predstavljaju značajan nacionalni teritorij i izniman potencijal, bilo da je riječ o ekonomskom, socio-kulturnom ili nekom drugom kontekstu. Hrvatski otoci međusobno se razlikuju s obzirom na brojna obilježja. Pri tome se misli na ona prirodna, socijalna, ekonomska i slična. Sukladno istim različitostima važno je provoditi odgovarajuću strategiju razvoja otoka, koja će biti prilagođena mogućnostima i potrebama svakoga od njih. Institucionalni kapacitet i odgovarajuće inicijative nositelja bitni su u provedbi kompleksne otočne razvojne politike.

Razvoj hrvatskih otoka determiniran je prema strateškim dokumentima regionalnog razvoja koji prepoznaju potrebu zasebnog upravljanja specifičnostima otočnog područja. Međutim, usporedba otočne razvojne politike s nacionalnom regionalnom politikom pokazuje nedovoljnu povezanost (Vlada Republike Hrvatske, 2017.).

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske do 2020. godine otoke definira u okviru kategorije područja s razvojnim posebnostima koji trebaju posebne teritorijalne razvojne programe što omogućuje i određene povoljnosti kod sudjelovanja u programima koji se financiraju iz fondova Europske unije ili nekih drugih izvora te kroz primjenu zasebnih mjera za prevladavanje njihovih specifičnih razvojnih izazova (Vlada Republike Hrvatske, 2017.). Također, nužno je promatrati razlike prema razvojnim kriterijima među hrvatskim otocima te jasno definirati nositelje provedbe otočne razvojne politike.

U okviru Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, „Uprava za otoke obavlja upravne i stručne poslove vezane uz održivi razvoj hrvatskih otoka kao što su: oblikovanje i predlaganje razvojne politike zajedničkog razvoja otoka, predlaganje i uspostavljanje cjelovitog sustava planiranja, programiranja, upravljanja i financiranja održivog razvoja otoka za sve upravne razine, izrada strateškog i pravnog okvira za razvojnu politiku otoka, koordinacija korištenja Europskih strukturnih i investicijskih fondova u financijskom razdoblju 2014. – 2020. te ostalih međunarodnih financijskih mehanizama i drugih programa pomoći koji su dostupni Republici Hrvatskoj prema

bilateralnim i međunarodnim ugovorima za područje otoka, sudjelovanje u izradi višegodišnjih programskih dokumenta kao osnovnih uvjeta za korištenje Europskih strukturnih i investicijskih fondova i drugih instrumenata Europske unije, osmišljavanje razvojnih mjera za očuvanje identiteta hrvatskih otoka u skladu s politikama Europske unije, obavljanje upravnih i stručnih poslova koji se odnose na sudjelovanje u izradi nacrtu prijedloga zakona i prijedloga drugih propisa iz područja otoka, provedba i nadzor provedbe zakona i propisa iz djelokruga Uprave te njihovo usklađivanje s drugim propisima i propisima Europske unije, kao i predlaganje izmjena i dopuna postojećih te predlaganje novih propisa i usklađivanje s propisima Europske unije, izrada godišnjeg plana usmjeravanja i rasporeda sredstava za razvoj područja otoka, koordinacija provedbe Nacionalnog programa razvitka otoka i godišnjeg plana usmjeravanja i rasporeda sredstava za razvoj područja otoka, uspostavljanje cjelovitog sustava praćenja i vrednovanja politike razvoja otoka, izvješćivanje o provedbi politike održivog razvoja otoka, koordiniranje i analiza problema u suradnji s nadležnim tijelima Europske unije vezano za specifične probleme područja otoka, pružanje podrške lokalnim akterima na otocima u formuliranju i pripremi projekata za sufinanciranje iz državnog proračuna, fondova Europske unije te drugih izvora financiranja, promicanje i zastupanje razvojnih interesa hrvatskih otoka kroz međunarodnu suradnju, sudjelovanje u pripremi i praćenju izvršenja državnog proračuna u okviru djelokruga Uprave te osim toga obavlja druge poslove iz svoga djelokruga“ (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018k.). Ustrojstvene jedinice su sljedeće: 1. Sektor za politiku održivog razvoja otoka i pripremu razvojnih programa u koji spadaju služba za politiku održivog razvoja otoka i služba za izradu, praćenje i vrednovanje programa, planova i mjera održivog razvoja otoka; te 2. Sektor za pripremu i provedbu natječaja i projekata za održivi razvoj otoka koji sadrži službu za pripremu i provedbu nacionalnih razvojnih programa i projekata za održivi razvoj otoka i službu za pripremu i provedbu natječaja i projekata sufinanciranja iz fondova i instrumenata Europske unije za održivi razvoj otoka (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018k.).

Otočno vijeće savjetodavno je tijelo, osniva ga Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije radi savjetovanja pri provođenju mjera i aktivnosti održivog razvitka otoka. Čine ga ministrica regionalnog razvoja i fondova Europske unije,

predstavnicima ministarstava, tri zastupnika u Hrvatskom saboru, tri predstavnika otoka koje bira skupština obalno-otočne županije te predstavnik kojeg bira skupština Ličko-senjske županije (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018c.).

3.1. POLITIKA RAZVOJA OTOKA

Osnova politike razvoja hrvatskih otoka je Nacionalni program razvitka otoka koji se zasniva na načelu izjednačavanja uvjeta i kvalitete života na otocima i kopnu. Temeljni zakonski akt pri tome je Zakon o otocima. Isti predstavlja institucionalni okvir razvitka ovih područja koja su od posebnog nacionalnog interesa. Zakon definira mjere i programe koji osiguravaju održivi razvoj hrvatskih otoka (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018h.). U lipnju 2018. objavljen je nacrt prijedloga novog Zakona o otocima u kojem je naglasak stavljen na održivi razvoj i energetske učinkovitost. Stari zakon koji je bio na snazi 20 godina u značajnom dijelu nije se provodio. Uz to, ulaskom u Europsku uniju, otočna politika u Hrvatskoj ima obvezu, ali i mogućnost prilagodbe europskim smjernicama na području razvoja otoka. Novim zakonom, između ostalih odredbi, nastoji se uvesti otočne koordinate te ostvariti smanjenje nezaposlenosti putem zapošljavanja otočana na mjestima koja se odnose na organiziranje, koordiniranje i implementaciju planova i projekata vezanih za održivi razvoj, osigurati europska sredstva u financiranju nerazvijenih i manje razvijenih otoka, uvesti učinkovitije planiranje i provedbu otočnih politika za urbana područja na otocima, uvesti otočne razvojne pokazatelje kako bi se popravio opći indeks razvijenosti zbog razlika u strukturi uprave na otocima i na kopnu, uvesti subvencioniranje pitke vode gospodarstvenicima koji je nemaju te se novim zakonom također definiraju nove programsko planske smjernice politike u svrhu cjelovitog razvoja otoka, uključujući novi nacionalni plan razvoja otoka te pojedinačne planove razvoja otoka (Jurišić, 2018.). Prijedlog novog Zakona o otocima uvažava također koncept pametnih otoka preuzet od europske politike, a uvodi se posebna briga o udaljenijim otocima. Zbrinjavanje otpada, način upravljanja invazivnim vrstama zauzimaju značajno mjesto u Zakonu te se proširuje upotreba otočne iskaznice dodatnim pravima otočana (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018l.).

Sukladno navedenom, na konferenciji o razvoju otoka u Opatiji u rujnu 2018. ministrica regionalnog razvoja i fondova Europske unije Gabrijela Žalac predstavila je smjernice razvoja otoka nakon 2020. U prezentaciji je navela koliko je Hrvatska iskoristila sredstava iz fondova Europske unije do sada te ključne točke koje sadrži Novi zakon o otocima, kao što su: „usklađivanje i veća koherentnost politike otočnog razvoja sa nacionalnim i europskim politikama i zakonodavnim okvirom, jačanje i uvođenje novih i suvremenih mehanizama i rješenja za poticanje politike otočnog razvoja, jače uključivanje svih dionika politike razvoja otoka, otoci-područja s razvojnim posebnostima.“ Naime, novim Zakonom o otocima uređuje se upravljanje razvojem otoka, definira politika otočnog razvoja, određuju tijela nadležna za upravljanje otočnim razvojem, definira razvrstavanje otoka u skupine i vrednovanje razvijenosti, provedba, praćenje i izvještavanje o provedbi politike otočnog razvoja s ciljem učinkovitog korištenja raspoloživih sredstava različitih izvora financiranja, daljnjeg razvoja otoka i unaprjeđenja kvalitete života otočnog stanovništva. Na konferenciji je, između ostalog, istaknuta potreba za određivanjem pojmova „otočani“ i „otočnost“ te uvođenje spomenutog koncepta „pametnih otoka“ (Žalac, 2018.). „Ključni elementi otočne politike nakon 2020. godine odnose se na: određivanje prioriteta otočnih ulaganja s obzirom na razvojne posebnosti otoka, uvođenje novih i suvremenih mehanizama politike otočnog razvoja, prilagođene javne intervencije prema specifičnim razvojnim potrebama pojedinih otoka, usmjerenost na integrirane projekte ulaganja na otocima i jače uključivanje i povezivanje lokalnih i regionalnih dionika politike razvoja otoka“ (Žalac, 2018.).

S obzirom na specifičan geografski položaj i demografsku strukturu hrvatskih otoka, kao što je ranije istaknuto nastoji se proširiti izgradnja objekata komunalne i različite društvene infrastrukture što utječe na poticanje razvijenosti ovih područja. Međutim, mnogi otoci i dalje bivaju uvelike zapostavljeni i nedostatno razvijeni. Iz tog razloga, intenziviraju se naponi ka poticanju njihova ujednačenog i dinamičnijeg razvoja, a s tim u vezi definirane su smjernice, svojevrzne strategije i različiti instrumenti poticanja razvoja hrvatskih otoka. Pojedini od navedenih bit će prikazani detaljnije u nastavku rada.

3.1.1. Strategije rješavanja problema socijalne prirode

Stanovnici otoka upoznati su s brojnim problemima među kojima je i onaj kako preživjeti na izoliranom području. Tijekom dosadašnjih godina otočno se stanovništvo prilagođavalo postojećim životnim uvjetima pa je danas moguće govoriti o svojevrsnom otočnom identitetu i stilu života.

Ova zajednica stvorila je obradive površine, razvila poljoprivredne kulture sukladno postojećim uvjetima, gradila brodove za povezivanje s ostalim dijelovima teritorija i organizirala sve ostale životne aktivnosti, u povezanoj životnoj sredini.

Jedan od vodećih problema na otocima, u kontekstu socijalne prirode, je depopulacija. Naime, na otocima je zabilježen sve negativniji trend prirodnog kretanja stanovništva. Pri tome se misli na nizak fertilitet, visok mortalitet, negativan prirodni priraštaj i starenje stanovništva. Tome treba pridodati i sve veće migracije s otoka na kopno (ili u inozemstvo) u svrhu pronalaska zaposlenja i boljih uvjeta života. Moguće je reći da mnogi hrvatski otoci danas demografski odumiru što je jedan od vrlo ozbiljnih problema s kojima se susreće i država. Iako se između dva posljednja popisa, dakle između 2001. i 2011. godine, ukupan broj otočana povećao, depopulacija se jasno vidi posebno na malim i udaljenim otocima. Porast ukupnog broja stanovnika bilježi gotovo polovica otoka, ali samo Vir i Čiovo, bilježe pozitivan prirodni prirast, oba s kopnom povezani mostovima (Pavliša, 2017.).

Veliki izazov na otocima predstavlja obrazovni sustav, odnosno mali broj učenika u školama zbog neravnomjerne naseljenosti otoka i sve većeg iseljavanja. Na pojedinim otocima učenici prate nastavu videovezom (Vičević, 2018.), što može predstavljati korisno rješenje posebno za manje, izolirane otoke, ali i ostale koji nemaju odgovarajući obrazovni program.

Iz navedenih razloga, važno je poticati demografsku revitalizaciju na hrvatskim otocima i razvijati adekvatne demografske strategije čija će svrha biti reducirati i dugoročno otkloniti ovaj problem. S obzirom na to da od 1996. godine demografska strategija nije provedena, u 2018. godini kreće izrada nove demografske strategije (Turčin, 2018.). Međutim, nužno je naglasiti potrebu aktivnog implementiranja

razvojnih mjera i stvaranja pogodnog socio-ekonomskog okruženja na otocima u okviru implementacije širih razvojnih strategija kako bi se nepovoljna situacija počela mijenjati.

Defilippis (2001.) navodi dva moguća modela revitalizacije stanovništva, biološku revitalizaciju ili imigraciju. Pojašnjava da je svakom otoku potrebno prilagoditi mjere demografske i gospodarske politike otočnog razvoja.

Dostupnost zdravstvenih usluga također je jedan od velikih problema na otocima, kao i odgovarajuća socijalna skrb. Zbog specifičnosti demografskih, zemljopisnih obilježja te loše prometne povezanosti zdravstvena zaštita stanovništva na otocima je otežana, a za većinu usluga je potrebno putovati u veća urbana središta. Pri tome su autobusne/trajektne linije u radno vrijeme zdravstvenih ustanova nedovoljne te se dešava da pacijenti ne stignu na vrijeme na posljednji autobus/trajekt. Tome treba pridodati gužve ljeti ili zatvorenost prometnih dionica tijekom zimskog razdoblja. Troškovi putovanja često su viši u odnosu na putovanja na kopnu. U tom smislu potrebno je razmotriti mogućnosti definiranja prioriteta projekata na području zdravstva kao i financiranja istih. Kao primjer može se navesti Primorsko-goranska županija koja je 2017. objavila dokument u kojem opisuje prijedlog prijave projekta „Unapređenje primarne zdravstvene zaštite na otocima Primorsko-goranske županije“ s popratnom dokumentacijom. Projektom se želi poboljšati dostupnost i kvaliteta različitih zdravstvenih usluga u Domovima zdravlja na otocima Krku, Lošinju, Cresu i Rabu, obnovom postojeće i nabavkom nove opreme, a time i usluga te prilagodbom objekta za osobe s težom pokretljivošću na Lošinju i Krku (Oštrić, 2017.). Daljnji razvoj telemedicinskih centara na otocima značajan je za pružanje zdravstvene zaštite. U cilju pružanja usluga socijalne skrbi bitno je financirati i omogućiti pružanje usluga socijalne skrbi u specijaliziranim ustanovama, posebno za starije otočane te se brinuti o skupinama koje imaju poteškoće, kao što su osobe s invaliditetom i osobe siromašnijeg statusa.

3.1.2. Model mješovite ekonomije

Na otocima je razvijen takozvani model „mješovite ekonomije“ koji podrazumijeva da vlasnik jednog gospodarstva odnosno poljoprivredne proizvodnje radi dva posla, to

jest da se jedno vrijeme bavi poljoprivrednom proizvodnjom na svom gospodarstvu, a u drugo vrijeme ima drugi posao te ostvaruje dohodak koji nije povezan s njegovim gospodarstvom (Defilippis, 2001.). O tome je već prethodno bilo riječi, a u ovome dijelu rada detaljnije se pojašnjava.

Zahvaljujući prilagođavanju uvjeta na otoku stvoren je spomenuti model koji je imao za cilj unaprijediti kvalitetu života na otocima i poboljšati životni standard. Koristeći ovaj ekonomski model ljudi su radili više, odnosno imali su posao po struci na koji su odlazili svaki dan, a pored toga još su imali na primjer poljoprivredne površine koje su obrađivali u slobodno vrijeme te su tako sebi osiguravali domaću hranu, u nekim slučajevima dodatnu zaradu. Smatra se da je u budućnosti preporučljivo nastaviti s primjenom ovog modela jer se isti temelji na višestrukim pozitivnim učincima na gospodarski razvoj te je pogodan za manje sredine, baš poput otoka. Jednostrana orijentacija na turizam sa sobom povlači rizik gospodarske krize na otocima zbog toga što se turizam razvija većinom ljeti te je podložan različitim utjecajima koji vrlo brzo mogu ugroziti i promijeniti turističke tijekove. Stoga je bitno da se otočani orijentiraju na još neku djelatnost od koje mogu preživjeti. Uz to, bogatstvo otočnih resursa nudi prirodni potencijal za razvoj jedinstvenih proizvoda čiju bi proizvodnju trebalo poticati, što ujedno može pridonijeti ostvarenju kreativnog potencijala različitih skupina otočnog stanovništva.

3.1.3. Povezivanje otoka s kopnom

U Hrvatskoj se sve intenzivnije, u znanosti i javnosti, raspravlja o nekvalitetnoj i nepovoljnoj povezanosti otoka s kopnom. Pri tome se ističe jedan od vodećih problema ovih područja, a misli se na izoliranost.

Povezanost može značiti poboljšanje transporta i ljudi i razne robe. Također, može uvelike utjecati na obrazovanje jer su neki otoci premali da bi imali svoje obrazovne ustanove odnosno obrazovnu infrastrukturu, pri čemu je nužno otočno stanovništvo povezati s kopnom u svrhu pružanja obrazovnih usluga. Slično se ranije u radu ističe kod zdravstvenih usluga. O dobroj organizaciji prometovanja između otoka i kopna uvelike ovisi razvoj otoka.

Otoci s kopnom mogu se povezati na više načina, trajektnim i katamaranskim linijama, zračnim putem i mostovima. „Na otocima Krk, Pag, Vir, Murter i Čiovo, koji su mostovima povezani s kopnom, prema posljednjem popisu stanovništva živi 42.245 stanovnika, što je povećanje od 10,3% u odnosu na popis iz 2001. godine. Svi ostali otoci imaju ukupno 82.710 stanovnika, što je smanjenje od 1,7% u odnosu na 2001. godinu“ (Pokret otoka, 2017.). Trajektne linije koje povezuju otok i more postoje na: riječkom, zadarskom, šibenskom, dubrovačkom i splitskom području. Prvi trajek koji je uveden u promet bio je Bodulka još 1963. (Jadrolinija, 2018.). Što se tiče zračnih luka na otocima one postoje na: Braču, Krku i Cresu (Croatian Airports, 2018.). U iznimnim slučajevima prometuje se helikopterom među otocima i prema kopnu.

S ciljem bolje povezanosti na hrvatskim otocima Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije potiče otočni javni cestovni prijevoz, subvencionira i omogućuje besplatni prijevoz za učenike osnovnih i srednjih škola, studente, umirovljenike i osobe starije od 65 godina, invalidne osobe. Provedbom mjere obuhvaćeni su: Cres, Lošinj, Krk, Rab, Pag, Brač, Korčula, Pelješac, Ugljan, Pašman, Dugi otok, Iž, Šolta, Vis, Hvar, Lastovo, Mljet i Šipan. Time se doprinosi lakšem i bržem komuniciranju unutar otoka, duljem boravku djece osnovnoškolske i srednjoškolske dobi na otocima, ali i smanjenju životnih troškova otočana (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018e.).

Vjeruje se da će članstvo Hrvatske u Europskoj uniji i pogodnost korištenja izdašnih sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova doprinijeti reduciranju problema izoliranosti otoka, u kontekstu dinamičnijeg i kvalitetnijeg razvoja prometne povezanosti otoka s kopnom.

3.1.4. Problem otoka kao malih sredina

Otoci kao manje prostorne sredine podrazumijevaju složeniju gospodarsku strukturu te samim time i zahtijevaju pomno odabranu i detaljiziranu strategiju razvoja. Prije 50-ak godina došlo je do snažnog razvoja turizma na otocima koji je utjecao podjednako na niz koristi i nedostataka u razvojnom smislu.

Shodno resursnoj osnovi i potencijalima, opravdano je temeljiti razvoj otoka upravo na turizmu, no ne u potpunosti i isključivo na turizmu. Turizam može biti vodeća smjernica razvoja zbog ekonomskih i ostalih funkcija, uključujući multiplikativne učinke turizma, ali ne i jedina. Uz značajnije povezivanje više djelatnosti, bitan dio procesa razvoja otoka putem turizma trebao bi se usmjeriti prema privatizaciji velikih turističkih poduzeća, uz poticanje razvoja manjih obiteljskih poduzeća. Konkretno se misli na manja poduzeća koja bi mogla ponuditi specifične usluge u okviru različitih selektivnih oblika turizma, autohtona jela i nezaboravno iskustvo turistima, a tako dovesti do razvoja otoka i povećanja životnog standarda svojih stanovnika. Održivi razvoj selektivnih oblika turizma na otocima, uključujući zaštitu prirodne i kulturno-povijesne baštine te korištenje različitih resursa može rezultirati pozitivnim učincima.

Poljoprivreda je važan element koji povezuje turizam i obiteljska poduzeća, upotpunjujući turističku ponudu te ujedno može pridonijeti većem zapošljavanju domaćeg stanovništva. Pri tome, poljoprivredna proizvodnja zahtijeva dostatnu raspoloživost vode, što je već istaknuto kao jedno od bitnih ograničenja razvoja otoka u Hrvatskoj. Sljedeći problem su zapuštene površine koje predstavljaju neiskorišteni potencijal, a ujedno narušavaju vizualni identitet ovih područja (Defilippis, 2001.).

Važno je istaknuti da, uslijed izoliranosti otoka od kopna, poljoprivredne površine na ovim područjima nisu tretirane različitim kemikalijama pa predstavljaju kvalitetno tlo za ekološki uzgoj, koje će u budućnosti imati sve veći značaj. Prema tome, smatra se potrebnim, pri planiranju i provedbi razvoja otoka, posebno promišljati o mogućnostima ekološkog uzgoja, odnosno razvoja ekološke poljoprivrede i autohtonih proizvoda. Maslinovo ulje s Krka može se istaknuti kao pozitivan primjer navedenog u gornjem tekstu (Udruga poslovni klaster „Hrvatski otočni proizvod“, 2018.), uz brojne druge prepoznatljive otočne ekološke proizvode koje treba poticati i promovirati. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije godišnje dodjeljuje oznaku „Hrvatski otočni proizvod“, proizvođačima koji imaju sjedište tvrtke na otocima te koji zadovoljavaju kriterije i uvjete stjecanja prava na navedenu oznaku. Projekt je pokrenut kako bi se identificirali i distribuirali te promovirali kvalitetni otočni proizvodi iz Hrvatske, potaknula daljnja proizvodnja izvornih proizvoda, a radi se o prehrambenim (vina, rakije, likeri, maslinova ulja, sirevi, slastice, ribe, đemovi, med, marinade), kozmetičkim, odjevnim predmetima i

suvenirima koji potječu s pojedinih otočnih lokaliteta. Ti su proizvodi rezultat otočne tradicije, razvojno-istraživačkog rada, inovacije, dok su oznaku do sada dobili ekoproizvođači, proizvođači s oznakom zemljopisnog podrijetla, proizvođači s oznakom izvornosti za različite proizvode s otoka Brača, Hvara, Visa, Korčule, Paga, Krka, Lastova, Dugog otoka, Raba, Cresa, Lošinja, Prvića, Ugljana, Mljeta, Šolte, Žirja, Pašana, Iža, Murtera, Oliba, Kornata, Rava, Silbe, Zlarina, poluotoka Pelješca (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018a.). Ministarstvo također podupire manifestacije koje prezentiraju navedene proizvode te omogućuje zakup dijela poslovnog prostora kako bi se proizvodi prodavali/prezentirali. Navedeno predstavlja pozitivan primjer kako se otočne specifičnosti, jedinstveni otočni proizvodi mogu i trebaju istaknuti na širem tržištu, što će ujedno otočne „male“ sredine učiniti prepoznatljivijim.

Ribarstvo je na otocima jedna od bitnijih djelatnosti uz koje stanovništvo preživljava, no trebalo bi pripaziti na količinu ulova kako se ne bi ugrozio riblji fond. Umjetni uzgoj riba postala je sve raširenija djelatnost na otocima zbog vrlo čistog mora, kao što je primjer uzgajališta riba kompanije Cromaris (Cromaris d.d., 2018.). Ono se može također upotrijebiti u snabdijevanju turističke potražnje za ribom.

Pri planiranju razvoja otoka treba poticati razvoj djelatnosti koje su već razvijene na otoku te nekih starih i novih industrija koje imaju potencijala, no treba pripaziti na četiri otočna zahtjeva. Točnije, riječ je o sljedećima (Defilippis, 2001.):

- ne zagađivati okolinu i uklopiti se u integralni razvoj otoka;
- temeljiti proizvodnju na malom obujmu sirovina i repromaterijala koji se moraju uvoziti na otok;
- osnivati mala ili srednja poduzeća, sukladno raspoloživim radnim snagama na otocima;
- primjenjivati suvremene tehnologije koje će privući i osigurati zaposlenje mladoj, obrazovanoj radnoj snazi.

Ove smjernice razvoja, koje odgovaraju suvremenim zahtjevima današnjice, treba implementirati u strategije razvoja otoka Hrvatske za svaki otok zasebno. Pri tome je nužno iskoristiti prednosti otoka kao malih sredina, a ujedno ukloniti ograničenja koja takvim sredinama predstavljaju specifične probleme. Stanovništvo otoka i svi ostali bitni nositelji provedbe strategija razvoja otoka moraju biti jasno upoznati s

mogućnostima i uključeni u proces upravljanja razvojem. Pri tome se njihovi interesi i ideje ne smiju zanemarivati što može pridonijeti stvaranju sinergijskog efekta u razvojnim okvirima.

3.1.5. Dodjela potpora

Kako bi se specifičnosti otoka iskoristile u pozitivnom kontekstu te potencijali realizirali nužno je planirati i financijska sredstva.

„U razvoj hrvatskih otoka u 2016. ulagalo je 50 subjekata državnog i javnog sektora, među njima i 12 ministarstava. Najviše su ulagali ministarstava mora (gotovo 390 milijuna kuna) te regionalnog razvoja i fondova Europske unije (122 milijuna), najmanje ministarstava unutarnjih poslova (238.000 kuna), zdravstva (302.000 kuna) i hrvatskih branitelja (340.000 kuna). Značajno su u otoke investirali Hrvatska elektroprivreda (84 milijuna kuna), Hrvatske ceste (192 milijuna), Fond za zaštitu okoliša (48 milijuna) i Jadrolinija (37 milijuna)“ (Splitski dnevnik, 2018.). Prema Izvješću o učincima provedbe Zakona o otocima u 2017. godina ukupna ulaganja iznosila su 1,69 milijardi kuna, pri čemu je vidljivo da je javni sektor najviše bio usmjeren na poboljšanje gospodarstva i potpore u gospodarstvu, prometnu povezanost te prometnu infrastrukturu. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture najviše je ulagalo (381 milijuna kuna), a slijedi Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (181 milijuna). U izvješću je također navedeno da su od 2014. godine ugovorena 64 projekta na otocima koja su financirana iz fondova Europske unije, u ukupnoj vrijednosti od 200 milijuna eura (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018.).

Sufinanciranje razvoja otoka putem fondova Europske unije bitno je za unaprjeđenje života na otocima. U tom smislu prepoznaju se daljnje mogućnosti financiranja u okviru: Operativnog programa Konkurentnosti kohezija 2014.-2020., Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020., Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020., Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020., kao i ostale mogućnosti korištenja sredstava Europske unije za razvoj otoka (Žalac, 2018.).

Kao što je ranije navedeno, krovni nositelj politike regionalnog razvoja u Hrvatskoj, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, dodjeljuje potpore prilagođene prema potrebama otoka, koji su često suočeni s nedostatnim vlastitim izvorima sredstava za financiranje razvojnih potreba.

Osim ranije istaknutih primjera dodjele financijskih sredstava na otocima, otočnim poslodavcima hrvatsko Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije dodjeljuje manje potpore kako bi im se pomoglo u podmirivanju troškova i očuvanju radnih mjesta. Samim time omogućuje se unaprjeđenje poslovanja te razvoj otočnog gospodarstva.

Potpore se dodjeljuju sukladno Zakonu o otocima i Uredbi o uvjetima, kriterijima, visini i načinu ostvarivanja prava dodjele državne potpore male vrijednosti otočnim poslodavcima za očuvanje radnih mjesta. Kako bi se ostvarile nacionalne potpore, poslodavac treba imati sjedište na otoku i na istome području obavljati svoju djelatnost. Također je važno da njegovi zaposlenici žive na otoku i kontinuirano rade za istog poslodavca najmanje 12 mjeseci bez prekida (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018d.). Pored ovih uvjeta izdvajaju se i sljedeći (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018d.):

- udio vlasništva države, jedinice regionalne i lokalne samouprave u strukturi vlasništva korisnika potpora ne smije biti veći od 50%;
- otočni poslodavac ne smije biti financijska institucija.

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije dodjeljuje potpore i otočnim udrugama temeljem prijavljenih projekata usmjerenih na održivi razvoj, iz područja unaprjeđenja kvalitete života u lokalnoj zajednici, kulture i umjetnosti, obrazovanja i znanosti, sporta (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018f.). Također primjenjuje povlastice u potrošnji vode na otocima, u pogledu subvencioniranja cijene vode pojedinim domaćinstvima (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018i.).

Nakon razrade ovih osnovnih smjernica koje ujedno određuju postojeću politiku razvoja hrvatskih otoka, u nastavku poglavlja daje se analiza Programa razvoja otoka za 2018. godinu.

3.2. PROGRAM RAZVOJA OTOKA U 2018. GODINI

Program razvoja otoka provodi se temeljem Zakona o otocima. Svojevrsan je okvir za ulaganja u otoke kojim se potiču jedinice lokalne i regionalne samouprave na provođenje projekata s ciljem razvoja otočnih gospodarstava i infrastrukture, a započinje Javnim pozivom za dostavu prijedloga projekata.

Provedbom programa razvoja otoka nastoji se pružiti podrška jednogodišnjim infrastrukturnim projektima na području otoka, a konkretno je riječ o malim kapitalnim projektima. Oni se odnose na izgradnju, rekonstrukciju, obnovu i adaptaciju komunalne, društvene, javne, poduzetničke ili turističke infrastrukture te na područje zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018g.).

Cilj ovogodišnjeg, kao i prošlogodišnjeg programa jest povećati kvalitetu života na otocima kroz održiv gospodarski i društveni razvoj. Program razvoja otoka financira se iz državnog proračuna koji je razrađen za 2018. godinu i prema projekciji za 2019. i 2020. godinu. Projekti se najprije prikupljaju, analiziraju i rangiraju te se tada sukladno rang listi određuje iznos sufinanciranja, ovisno o raspoloživim financijskim sredstvima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018g.).

3.2.1. Uvjeti za prijavitelje projekata

Program razvoja otoka odnosi se na naseljene otoke u Republici Hrvatskoj na području šest obalno-otočnih županija (Primorsko-goranske, Ličko-senjske, Zadarske, Šibensko-kninske, Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije). Prijavitelji projekata mogu imati partnere te prijaviti jednog ili više njih, a oni mogu biti jedinice lokalne i regionalne samouprave, trgovačka društva u vlasništvu države, jedinica regionalne ili lokalne samouprave, javna tijela te s njima izjednačena tijela (fondovi, agencije i sl.), javne ustanove koje je osnovala država, jedinice regionalne ili lokalne samouprave i zadruge i organizacije civilnog društva. Partneri s kojima odluče sudjelovati u projektu mogu biti financijska ili operativna pomoć u provedbi projekta. Svi oni mogu biti isključeni iz provedbe projekta ako Ministarstvo

utvrdi da za to postoji opravdan razlog. Prijavitelji mogu prijaviti najviše dva projekta (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018j.).

3.2.2. Uvjeti za projekte

Projekti koje prijavitelji mogu prijaviti odnose se na razvojnu infrastrukturu (npr. mala brodogradilišta, solane, uljare, vinarije, sušare, objekte za preradu ribe i prehrambenih sirovina, objekte vezane za uslužne djelatnosti), komunalnu infrastrukturu (npr. ceste, vodovodne mreže, sustav kanalizacije, biopročistače, nogostupe, parkove, parkirališta, okretišta te lučice i rive), socijalnu infrastrukturu (kao što su vrtići, škole, ambulante, domovi za starije i nemoćne), javnu infrastrukturu (npr. športske dvorane, igrališta, muzeje, knjižnice, trgove, tržnice), zaštitu okoliša, energetska učinkovitost i obnovljive izvore energije (kao što su javna rasvjeta, objekti koji su oštećeni elementarnim nepogodama, objekti koji rade po principu energetske učinkovitosti), poduzetničku infrastrukturu (npr. prometna, komunikacijska, energetska, vodovodna) i infrastrukturu koja unaprjeđuje turističku ponudu. U prihvatljive projektne aktivnosti spadaju izvođenje radova na objektima, infrastrukturi, izgradnja, rekonstrukcija, sanacija, modernizacija, izmjena fasada, prozora, vrata, poboljšanje rasvjete, grijanja i hlađenja, ugradnja solarnih sustava i slično te dodatne popratne aktivnosti kao što su stručni nadzor građenja, čišćenje terena i priprema gradilišta (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018j.).

3.2.3. Kako se prijaviti za projekt

Uz prijavu na projekt potrebno je priložiti odgovarajuće obrasce (kontrolni obrazac prijave projekta, opisni obrazac, obrazac proračuna, izjavu o partnerstvu ako je potrebno, uz odgovarajuće dodatke kojima se potvrđuje mogućnost izvođenja planiranih projektnih aktivnosti). Opisni obrazac u kojem se navode podaci o prijavitelju, partnerima, opsegu projekta potrebno je jasno i detaljno pripremiti kako bi ocjenjivanje projekta bilo jednostavnije. Posebno je potrebno usmjeriti se na dio u kojem se opisuje opseg projekta, kao i opravdanost planiranih projektnih aktivnosti koje bi trebale pridonijeti ostvarivanju postavljenih ciljeva, rezultata i koristi. U obrascu proračuna projekta navode se podaci o troškovima, njihovoj raspodjeli prema izvorima financiranja te je potrebno točno navesti iznos zatražen od

Ministarstva, uz sredstva koja pokrivaju prijavitelj/partneri. Troškovi i tražena financijska sredstva trebaju pratiti aktivnosti iz opisa projekta. Nakon što je prikupljena potrebna dokumentacija, ista se šalje na adresu Ministarstva u papirnatom te u elektroničkom obliku sukladno propisanim smjernicama (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018j.).

Postupak ocjene i odabira projekata sastoji se od administrativne provjere, bodovanja u skladu sa obrascem u kojem su navedeni kriteriji za bodovanje, za prijave koje su zadovoljile administrativnu provjeru, ocjenjivanja prijava, donošenja odluke o odabiru projekata te dostavljanja dodatne dokumentacije i ugovaranja. Bodovanje projekata provodi se tako da se dodjeljuju bodovi po razvojno-geografskom kriteriju, namjeni i pripremljenosti projekta, iskustvu prijavitelja i sposobnosti dodatnog sufinanciranja projekta. Najveći broj bodova po navedenim kriterijima koje je moguće ostvariti je 100, no prijava mora dobiti najmanje 50 bodova kako bi prošla u slijedeću fazu ocjenjivanja. U idućoj fazi projektnim prijavama dodjeljuju se dodatni bodovi. Nakon izrade i objave rang liste projekata slijedi odabir projekata te ugovaranja (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018j.).

3.2.4. Provedba projekata

Ugovoreni iznos sufinanciranja projekta, ne mora biti i konačan, no bitno je da je prijavitelj u dokumentaciji za prijavu naveo najveći iznos sufinanciranja, koji se u daljnjoj provedbi može samo smanjivati, ne i povećavati. Prijavitelj i njegov partner odgovorni su za provedbu postupka javne nabave te da sve bude po Zakonu o javnoj nabavi, uključujući potrebnu dokumentaciju vezanu za provođenje javne nabave (kao što su dokumentacija za nadmetanje, zapisnik o javnom otvaranju ponuda, zapisnik o pregledu i ocjeni ponuda, odluka o odabiru izvršitelja, ugovor te ostali dokumenti) koji se trebaju dostaviti Ministarstvu. Račun za izvršene aktivnosti mora se najkasnije dostaviti do 7. prosinca 2018. kako bi Ministarstvo sufinanciralo nastale troškove, a sve troškove koji nastanu nakon tog datuma Ministarstvo ne prima u obzir. Korisnici projekta naravno moraju redovito dostavljati izvještaje o projektu (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018j.).

3.2.5. Sufinanciranje projekata

Najviša vrijednost iznosa sufinanciranja po jednom podnositelju projekta je 2.000.000 kuna, a najmanji iznos projekta koji će se sufinancirati iznosi više od 100.000 kuna (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018g.). Najmanji udio podnositelja projekta u sufinanciranju ovisi o tome u koju skupinu je podnositelj prijave svrstan prema stupnju razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave. Što je skupina viša to je postotak za ukupne prihvatljive troškove projekta veći (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018g.).

3.2.6. Trajanje projekata i nadzor

U 2018. godini prihvatljive su aktivnosti na projektima koje se provode te godine, a sredstva se mogu koristiti samo u 2018. godini. Rok za dostavu Zahtjeva za plaćanje, za udio sufinanciranja Ministarstva, je najkasnije do 7. prosinca 2018. godine, a rok za završetak svih aktivnosti na projektu, uključujući dostavu Završnog izvješća je 31. ožujka 2019. godine. Ukoliko se projekt ne uspije završiti do određenog roka, postoji mogućnost da korisnik projekta zatraži produženje roka uz odgovarajuće obrazloženje. Ukoliko završno izvješće ne dostavi na vrijeme, može doći do toga da Ministarstvo pokrene postupak povrata uložениh sredstava i raskine ugovor. Problem u sufinanciranju je taj da se sredstva koja se ne iskoriste u tekućoj godini ne mogu prenijeti u novo razdoblje (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018j.).

Nadzor nad provedbom projekta provodi ustrojstvena jedinica Ministarstva. U vrijeme provedbe projekta korisnik je dužan nadgledati izvedbu projekta na terenu, uz zaduženje odgovarajućeg stručnog nadzora. Sva dokumentacija vezana uz projekt mora biti transparentna od strane korisnika na stranu Ministarstva. Za dodijeljeno sufinanciranje potrebno je poštivati i pravila o vidljivosti kako bi se pridonijelo prepoznatljivosti (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, 2018j.).

U nastavku rada detaljnije se obrađuju odabrana obilježja otočnog razvoja na primjeru otoka Krka.

4. OTOK KRK

Nakon teorijske razrade osnovnih činjenica u svezi otoka kao specifičnih područja neke države, a u ovome slučaju Republike Hrvatske, važno je predmetnu problematiku istražiti na konkretnom primjeru otoka. Pri tome se misli na jedan od većih i značajnijih otoka u Hrvatskoj, otok Krk.

U okviru ovoga poglavlja pristupa se analizi odabranih razvojnih obilježja otoka. Nakon kratkog opisa povijesnog razvoja otoka Krka, daje se pregled geografskih karakteristika te se analiza usmjerava prema razvoju turizma na otoku budući da zauzima prioritetnu poziciju te ima višestruki utjecaj na ekonomski, socio-kulturni i ini razvoj.

4.1. POVIJESNI RAZVOJ OTOKA KRKA

Otok Krk ima bogatu povijest, a zbivanja tijekom povijesnih razdoblja na ovome području utjecala su na oblikovanje identiteta lokalne zajednice, stvaranje životnih uvjeta i kreiranje strukture gospodarstva.

Prvi povijesni podatak u kojem se spominje Krk potječe iz antičkog vremena. Stari grčki geograf i povjesničar Strabon navodi Krk pod imenom Kuriktike, a navedeno dovoljno svjedoči o važnosti prepoznatog naselja i njegovom višestoljetnom trajanju (Bozanić, 2016.).

Bitan povijesni dokument za grad Krk je kamena ploča pronađena u gradskom središtu iz 4. stoljeća s natpisom: *splendidissima civitas Curictarum*, što u prijevodu znači: presjajni grad Kurikćana (odnosno Krčana). Ploča bilježi i označava grad te njegove stanovnike Kurikte, tj. Krčane. Krk je tijekom povijesti imao razne oblike imena, jedno od njih je bilo Kurikta, što se iz korijena riječi može prevesti kao otok u kamenu. U 10. stoljeću Rimljani su grad Krk nazvali Vecla što znači Stari grad. No, današnji naziv grada Krka kreiran je tako da su Hrvati koji su došli u 7. tj. 8. stoljeću gradu dali ime „Krk“ tako što su preoblikovali antički naziv „Kurikta“ (Bozanić, 2016.).

Naseljavanja Hrvata na Krk započinju potkraj 6. stoljeća, a prije njih stoljećima su ovdje živjela ilirska plemena Japoda i Liburna te nakon njih Grci i Rimljani. Otok je poznat i po tome da je u 5. stoljeću formirana biskupija u gradu Krku, gdje je već u ranijim razdobljima stiglo kršćanstvo. Nadalje, poznato je da na otoku postoji više narječja, a to je zbog toga što su se Hrvati doseljavali u rodovima. Poznati knezovi Krčki-Frankopani javljaju se krajem 12. stoljeća. Oni su toliko razvili svoju moć da su čak u svoje vrijeme posjedovali veličinu pola teritorija Hrvatske, a svoje posjede su širili, osim na Krku i po gradovima na kopnu. Tijekom svoje burne povijesti Krk je pripadao Veneciji, Mlečanima, Francuzima, Austro-Ugarskoj, Talijanima, Nijemcima, Jugoslaviji te je konačno nakon čak 5. stoljeća ponovno pripao Hrvatskoj (Turistička zajednica otoka Krka, 2018d.).

O burnim zbivanjima na ovome teritoriju svjedoče različiti povijesni ostaci, spomenici, zapisi i ostali elementi materijalne, ali i nematerijalne kulturne baštine. Ista ima osobit značaj u kontekstu razvoja turizma, o kojem više slijedi kasnije u radu.

4.2. GEOGRAFSKA OBILJEŽJA OTOKA KRKA

Otok Krk poznat je kao najsjeverniji otok na Mediteranu te se nalazi u Kvarnerskom zaljevu. Površina otoka je 409,9 km², a ima najviše naseljenih mjesta u usporedbi s drugim otocima. Na njemu živi 19.383 stanovnika prema popisu stanovništva iz 2011. godine (Turistička zajednica otoka Krka, 2018f.). U pregledu popisnoga kretanja broja stanovnika mogu se izdvojiti tri intervala: porast stanovništva 1857.-1910., pad stanovništva 1910.-1971., ponovni porast stanovništva 1971.-2011. (Jovanović i Turk, 2012.). Međutim, noviji podaci govore kako se u razdoblju od 2001. do 2011. godine naseljenost na otoku Krku smanjila za 2-5% stanovništva (Magaš, 2013., str. 302.).

Ubraja se među najrazvedenije otoke, pruža se gotovo usporedno s kopnom, zapadno i jugozapadno nalaze se otoci Plavnik i Cres, a južno otoci Prvić, Sveti Grgur, Goli i Rab. Priobalni otoci Plavnik i Prvić pripadaju otoku Krku, kao i otočići Sveti Marko, Zec, Galun i Košljun. Vrijedi istaknuti veće uvale kao što su Omišaljski zaljev, Malinska, Krčki zaljev, Puntarska draga, Bašćanska draga, Soline. U istočnom

dijelu otoka nalazi se Omišaljsko jezero te jezero Ponikve (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017.). Poznatija mjesta na otoku su: Grad Krk, Dobrinj, Omišalj, Njivice, Malinska, Klimno, Šilo, Vrbnik, Punat, Baška (Turistička zajednica otoka Krka, 2018f.). Otok obilježava povoljan geografski položaj zbog blizine važnih prijelaza između nacionalnog i šireg europskog prostora prema Jadranu/Mediteranu te je povoljnije prometno povezan (Krčkim mostom i različitim prometnim mogućnostima) u odnosu na pojedine otoke (Ahmedi, 2011.). Navedeno također predstavlja potencijal za razvoj turizma, uz ostale prednosti.

Umjereno i blago mediteransko podneblje, ugodne temperature karakteristike su otoka. Bura, jugo i maestral prevladavaju kao najčešći vjetrovi. Zbog velike površine i pogodne klime postoji i bogatstvo flore i faune. Raznolikost reljefa i klimatskih uvjeta pogodovali su razvitku čak 1.400 biljnih vrsta. Središnji i zapadni dio bogat je šumama, mediteranskim voćem, maslinicima, povrćem te vinogradima, dok sjeverni i južni dio otoka čine kamenjar i pašnjaci. Krčki reljef je poznat po posebnim oblicima poput špilja, pećina, škrapa i dolaca, no u središnjem dijelu obiluje plodnim poljima. Zanimljivo je istaknuti otok Prvić i sjeveroistočni strmi dio obale otoka Krka na kojima žive bjeloglavi supovi, kao ornitološke rezervate (Turistička zajednica otoka Krka, 2018f.).

U kontekstu prirodnih obilježja, problem otoka Krka jest nedostatak vode kao vodećeg strateškog resursa u vrijeme sezone, iako otok ima izvorsku vodu. Navedeno može utjecati na razvoj gospodarstva te kvalitetu života ljudi. Što se tiče vodoopskrbe na otoku, do kraja 2014. 99% otočana opskrbljeno je vodom. Navode da se od 1985. godine broj priključaka od oko 7.000 do 2015. povećao na oko 24.000 priključaka (Ponikve voda d.o.o., 2018b.).

Kao i na primjeru većine otoka u Hrvatskoj, na otoku Krku razvijaju se poljoprivreda, stočarstvo, ribarstvo, pomorstvo i turizam. Tradicijski način života otočana vezan je uz more, poljoprivredu i stočarstvo. Uzgajaju se vinogradi i masline, a od stoke treba spomenuti ovce, koje se osim za dobivanje mesnih proizvoda koriste i za proizvodnju sireva te ostalih proizvoda. Također, prisutna je petrokemijska, tekstilna industrija i

brodogradnja (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017., Turistička zajednica otoka Krka, 2018g.).

4.3. RAZVOJ TURIZMA NA OTOKU KRKU

„Početak razvoja otočnog turizma u Hrvatskoj bilježi se od prve polovice 19. stoljeća, kada je uspostavljena parobrodska linija austrijskog Lloyd na relaciji Trst-Kotor 1837. godine. Nešto kasnije uspostavljene su i brodske linije iz Dubrovnika i Rijeke. Uz veće obalne luke ove su linije doticale otočna naselja Mali Lošinj, Krk, Rab, Hvar i Korčulu, koja su se tako među prvima na Jadranu počela uređivati za prihvat gostiju. Već sredinom 19. stoljeća osnivaju se društva kojima je osnovni cilj uređenje mjesta, unapređenje i promicanje turizma. Najstarija društva za uređenje mjesta i razvoj turizma na otocima osnovana su na Krku 1866. godine („Društvo za uređenje mjesta“), na Hvaru 1868. godine („Higijeničko društvo“), dok je u Malom Lošinju 1885. godine započeo s radom „Turistički klub“, kao dio Austrijskog turističkog kluba. Uz već potvrđena turistička odredišta Opatiju i Crikvenicu, ta i neka manja otočna mjesta, na primjer Malinska i Baška, postaju privlačnim turističkim odredištima te službeno dobivaju status „klimatskih mjesta“ ili „primorskih i ljetnih odmarališta“ (Mikačić, 1993., str. 517./518.).

Otok Krk je zbog pogodnog prometnog položaja, prirodnih bogatstava i u prošlosti predstavljao atraktivno turističko područje. Turizam je tradicionalno oduvijek bio značajan faktor i pokretač promjena na otoku Krku. Utjecao je na promjene prostora, izgradnju infrastrukture, ali ujedno djeluje na stanovništvo i različite aktivnosti (Turk, 1999.). U 19. stoljeću otok su posjećivali gosti iz Austrije, Češke, Slovačke i domaći gosti (Turistička zajednica otoka Krka, 2018c.). Turizam na Krku počeo se razvijati kao izletnički, a najčešći domaći posjetitelji bili su stanovnici Rijeke, Opatije, Lošinja i ostalih obližnjih destinacija u Hrvatskoj. Neke od danas popularnijih destinacija na otoku Krku razvijaju se već od tada. Tadašnji motivi dolaska uglavnom su se očitovali kroz potragu za rasonodom i odmorom, narodnim običajima, starinama, dok su Njivice i Malinska područja na kojima se razvijao lovni turizam. Kasnije dolazi do razvoja zdravstvenog turizma. Uz prirodne pogodnosti, važno je spomenuti kulturne, umjetničke te zdravstvene motive budući da svoj interes opravdavaju i danas (Valamar Riviera d.d., 2018.).

Početak razvoja ugostiteljstva na Krku može se pronaći već u ranom srednjem vijeku. 1763. godine spominje se prvi put kavana, dok je za grad Krk bilo karakteristično ugostiteljstvo namijenjeno lokalnom stanovništvu. Pitanje suprastrukture i njezine kvalitete preduvjet je za daljnji razvoj turizma. Prvi hoteli na otoku građeni su prije Prvog svjetskog rata, kao i pansioni te kupališta. Poblize, prvi hotelski objekti sagrađeni su na predjelu Dražica, gdje je u istoimenoj uvali bilo i kupalište (s kabinama za presvlačenje) za goste hotela, ali i za mještane. Ono je osnovano 1910. godine. Između dva svjetska rata nastavlja se gradnja hotela, pansiona, vila, drugih turističkih objekata, uređuju se parkovi i kupališta. Između 1959. i 1960. godine osnovan je prvi autokamp na otoku, a godine 1960. osniva se Hotelsko poduzeće Krk. Tada su objedinjeni svi ugostiteljski kapaciteti grada Krka u jedinstveno poduzeće (Turistička zajednica otoka Krka, 2018e. i Turistička zajednica otoka Krka, 2018c.).

Dolasku inozemnih turista na ovo područje pogodovala su ulaganja u infrastrukturu, odnosno prometnu povezanost. Jedan od značajnijih koraka u prometnom povezivanju ovog područja s Europom bila je izgradnja Riječke pruge (Orbanić, 1996.).

Nakon 1964. godine bilježi se nagli rast turizma na Krku. Glavni razlozi za ubrzan razvoj turističkog prometa na otoku Krku bili su (Turistička zajednica otoka Krka, 2018c.):

- povoljan geostrateški i prirodni položaj;
- povoljni prirodni uvjeti, blaga klima, čisto more, dobra insolacija i heterogena vegetacija;
- raspoloživost vode s lokaliteta Ponikve i Jezero;
- otvaranje zračne luke u Omišlju 1970. godine;
- otvaranje mosta kopno-otok Krk;
- afirmacija turističkih mjesta.

„Na Krk je moguće doći s raznih strana: s mora (brodom ili plivajući), s kopna – jer je izgradnjom mosta praktično i postao dio kopna te iz zraka jer je Zračna luka Rijeka

smještena upravo na Krku u blizini Omišlja“ (Lešić, 2009.). Na ovim, ali i drugim elementima zasniva se također današnji razvoj turizma ove destinacije.

Potrebno je spomenuti da su razvoju turističke destinacije pridonijela ranije navedena turistička udruženja, zbog povećanja prihoda i uređenja mjesta (s vremenom su ta društva mijenjala oblik), zatim uvođenje trajektnih veza¹ te osnivanje Turističkog saveza općine Krk 1962. godine, koji nakon usvajanja Zakona o turističkim zajednicama postaje Turistička zajednica otoka Krka. Od samog početka problematično je bilo pitanje financiranja otočke turističke zajednice, a u narednim godinama lokalne samouprave sve više se angažiraju u proces njezina financiranja. Turistička zajednica otoka Krka i danas je jedina otočka turistička zajednica u cijeloj Hrvatskoj (Turistička zajednica otoka Krka, 2018c.).

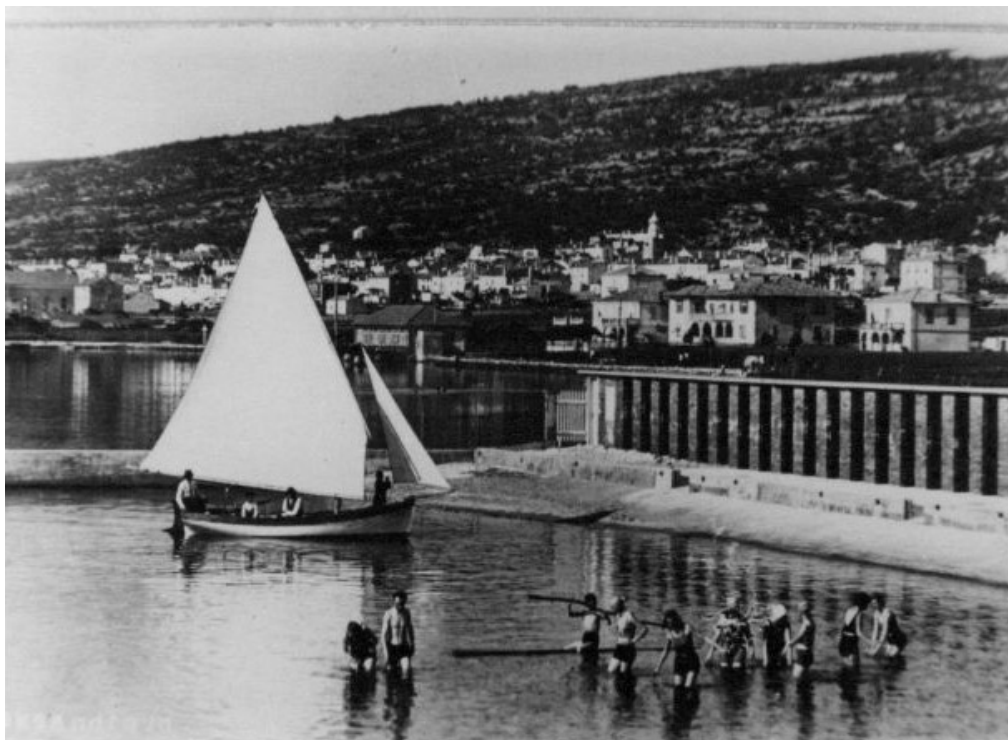
Brojna turistička mjesta na otoku danas se ističu iznimnim turističkim potencijalom, a uglavnom je riječ o spomenutim Njivicama, Baškoj, Omišlju i ostalima. Upravo ona bivaju generatori turističke ponude ovog otoka, a vjeruje se kako će i u budućnosti imati vodeći značaj.

Jedno od istaknutih turističkih mjesta je naselje Punat, koje se prvi puta spominje u pisanim dokumentima 1377. godine, a do 19. stoljeća bilo je poznato kao težačko i ribarsko mjesto. Objekt koji je danas pod zaštitom kao spomenik kulture je bila prva gostionica koja se otvorila 1891. godine na Maloj placi. Društvo za poljepšavanje mjesta imalo je značajan utjecaj na razvoj turizma i u podizanju razine kvalitete ugostiteljstva u tom mjestu. U 19. i 20. stoljeću otvaraju se ugostiteljski objekti, osnovano je Kupališno društvo, a 1912. godine izgrađeno je prvo privatno kupalište. Prvi hotel, „Vila Lucija“, osnovan je 1923. godine, najprije kao pansion te se proširila u hotel s 24 sobe i 44 kreveta. Vila Lucija i Frankopan bili su najznačajniji smještajni objekti. Punat je također mjesto gdje su nastali počeci nautičkog turizma kao novi oblik turizma, kada su prve strane jahte bile smještene i ostavljene na čuvanje, održavanje u brodogradilištu Punat (Turk, 1999. i Turistička zajednica otoka Krka, 2018e.).

¹ Prva trajektna veza uspostavljena je na Jadranu uspostavljena 1958. godine između Šila na otoku i Crikvenice (Pavišić, 2013.).

Na primjeru Punta se potvrđuje da je razvoj turizma potaknuo razvoj otočnog mjesta, što se može vidjeti iz činjenica da su asfaltirane sve ulice, izgrađena je obilaznica i nova moderna cesta od Punta do Stare Baške, potaknut je razvoj ostale infrastrukture koja omogućuje uvođenje električne struje, vodovoda, kreiran je ugodniji i privlačniji obalni prostor i sl. Punat je postao turističko mjesto promjenom seoskih i poljoprivrednih obilježja, zgrade su s vremenom modernizirane, prilagođene iznajmljivanju te se grade nove obiteljske kuće i objekti za odmor i rekreaciju. U novije vrijeme pozitivan učinak razvoja turizma ogleda se u utjecaju na dohodak, zaposlenost, povećanju zaposlenih u tercijarnom sektoru, što također utječe na ukupan broj stanovnika (Turk, 1999.).

Slika 1. Kupalište Punat

Izvor: Turistička zajednica otoka Krka (2018e.) *Otok Krk – Razvoj turizma*. Dostupno na: http://www.krk.hr/otok_krk/razvojTurizam. [Pristupljeno: 10. kolovoza 2018.]

U Baški su počeci razvoja turizma započeli s otvaranjem prvih kupališta na otoku. Nakon utemeljenja Društva za poljepšavanje grada 1904. godine, otvoren je prvi Hotel Zvonimir, a Emil Geistlich započeo je s daljnjim razvojem turizma kao poslovni čovjek i promicatelj bašćanskog turizma. Razvoj je temeljio na dinamičnom radu i tiskanju promotivnih prospekata, kojima je informirao Čehe o Baškoj, kupalištu,

smještaju turista, mogućnostima prehrane i ostalome. Bio je to jedan od prvih oblika promocije Krka na inozemnom tržištu (Turistička zajednica otoka Krka, 2018e.). Bašćansko područje je iznimno, predstavlja spoj planina i mora, a poznato je i prema Bašćanskoj ploči, arhitekturi, brojnim kulturnopovijesnim spomenicima te izletničkim stazama, a danas i po smještajnim objektima na visokoj razini kvalitete (Turistička zajednica otoka Krka, 2018a.).

I ostale turističke destinacije ovoga otoka razvijale su se gotovo ujednačenim tempom u spomenutom razdoblju, a najvišu razinu razvijenosti dostižu danas, čime ujedno pridonose cjelokupnom razvoju šireg regionalnog područja. Prema razvojnoj strategiji Primorsko-goranske županije za razdoblje 2015.-2020. godine ona je jedna od najrazvijenijih regija Hrvatske. U strategiji se također prepoznaju potencijali otoka, na kojima se ostvaruje najveći turistički promet u županiji, uz vrlo dobru kakvoću mora, bogatstvo biljnih vrsta, energetske resurse, odnosno potencijal vjetra i solarni potencijal, ali se ističe i razvoj pojedinih poljoprivrednih grana kao što su maslinarstvo i vinogradarstvo (Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije, 2015.). U budućem strateškom planiranju razvoja otoka trebalo bi uključiti i iskoristiti navedene mogućnosti.

5. STRATEŠKI RAZVOJ OTOKA KRKA

Razvoj otoka Krka, kao i ostalih otoka u Hrvatskoj provodi se sukladno nacionalnoj politici razvoja otoka kao specifičnih područja i ranije spomenutim zakonskim te podzakonskim aktima. S obzirom na važnost turizma, razvoj otoka Krka povezan je također sa strategijom razvoja turizma ovoga otoka, ali i s ostalim razvojnim strategijama ili programima razvoja gradova među kojima je program razvoja Grada Krka. Spomenuti dokument značajan je zbog toga što se šire razvojne aktivnosti provode sukladno postavljenoj viziji, misiji i ciljevima u okviru dokumenta, a smjernice navedenog programa ujedno korespondiraju s ostalim strateškim dokumentima. Iz tog razloga, u ovome se poglavlju pristupa njegovoj detaljnijoj analizi, uz analizu strategije razvoja turizma otoka Krka. Ovo poglavlje uključuje i problematiku provedbe nekih značajnijih razvojnih projekata na otoku. Njima se nastoji unaprijediti trenutno stanje s različitih aspekata u cilju poboljšanja kvalitete života lokalne zajednice, što ujedno doprinosi realizaciji pojedinih ciljeva definiranih u strateškim dokumentima.

5.1. STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA OTOKA KRKA DO 2020. GODINE

Godine 2016. usvojena je Strategija razvoja turizma otoka Krka do 2020. godine, koja predstavlja jedini strateški dokument na razini ove jedinice. Može se reći da se, pored nacionalnih smjernica, u najvećoj mjeri razvoj otoka Krka provodi na načelima i smjericama istoga.

Strukturno ovaj dokument analizira trenutnu situaciju i tržište, definira viziju, ciljeve i koncepciju razvoja te razrađuje detaljan akcijski plan (Slika 2.).

Slika 2. Strategija razvoja turizma otoka Krka do 2020.

Izvor: Institut za turizam (2016.) *Strategija razvoja turizma otoka Krka do 2020.* (završna prezentacija), str. 2. Dostupno na: https://www.tz-krk.hr/images/Download/Strategija_razvoja_otoka_Krka_do_2020.pdf. [Pristupljeno: 17. rujna 2018.]

Evidentno je da se vizija, misija i strateški ciljevi definiraju s obzirom na činjenično stanje o realnoj situaciji čijem se specficiranju pristupa na detaljan način. Vizija razvoja određena je na temelju spoznaje o onome što će ovaj otok nuditi gostima, kakav će turizam razvijati i kako će se njime upravljati. U tom smislu vizija otoka Krka definira otok Krk kao „jednu od najtraženijih otočkih destinacija Mediterana koja uspješno zadovoljava interese različitih ciljnih segmenata gostiju tijekom većeg dijela godine. Poznat je po posvećenosti očuvanju otočkog okoliša i identiteta, doživljajima koji proizlaze iz brojnosti i raznolikosti sadržaja te ugodnih, često autentičnih, dojmljivih ambijenata male i obiteljske ponude, što čini razlikovne elemente otoka i temelj za uspostavu jedinstvenog turističkog brenda. Suradnja i odgovornost dionika, osluškivanje tržišta, pro-aktivna usmjerenost na kvalitetu i inovativnost temelji su na kojima otok Krk gradi svoj uspjeh u turizmu“ (Telišman-Košuta i Ivandić, 2016., str. 27.). Na osnovu navedenog definirani su ciljevi, smjernice za njihovu realizaciju i prioritetne mjere. Slika 3 detaljnije prikazuje strateške i operativne ciljeve razvoja turizma otoka Krka.

Slika 3. Strateški i operativni ciljevi razvoja turizma otoka Krka

Strateški ciljevi 2020.	Operativni ciljevi 2020.
<p>Održivi razvoj</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje širine i dubine destinacijskog lanca vrijednosti • Unapređenje kvalitete i konkurentnosti ponude • Jačanje međunarodne prepoznatljivosti • Jačanje upravljačkih sposobnosti 	<p>Povećanje smještajnog kapaciteta za 12%</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6000 novih ležajeva (sa 51.000 u 2014. na 57.000 u 2020.), od toga: <ul style="list-style-type: none"> – 3000 ležajeva (50%) u hotelima i sličnim objektima (realizacija 2 T1 zone s ukupno 1500 ležajeva + novi/transformirani mali obiteljski hoteli) – 1500 ležajeva (25%) u kampovima (realizacija novih ili proširenje T3 zona) – 1500 ležajeva (25%) u obiteljskom smještaju
	<p>Povećanje noćenja za 34%</p> <ul style="list-style-type: none"> • U hotelima i sličnim objektima za 80%, odnosno povećanje razdoblja rada na 7 mjeseci • U kampovima za 25% • U obiteljskom smještaju za 20%, odnosno fokus na 6. i na 9. mjesecu
	<p>Povećanje prosječne turističke potrošnje za 30%</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povećanje potrošnje za smještaj od 15% • Udvostručenje izvan-smještajne potrošnje

Izvor: Institut za turizam (2016.) *Strategija razvoja turizma otoka Krka do 2020.* (završna prezentacija), str. 4. Dostupno na: https://www.tz-krk.hr/images/Download/Strategija_razvoja_otoka_Krka_do_2020.pdf. [Pristupljeno: 17. rujna 2018.]

Može se zaključiti kako je vodeći strateški cilj razvoja turizma ove turističke destinacije zapravo održivi razvoj. Prema tome, opravdano je tvrditi kako je to ujedno i generalni strateški cilj razvoja otoka kao takvog, a odgovara zahtjevima i izazovima suvremenoga doba.

U kontekstu razvoja turizma, ali i otoka općenito, primjenjuju se osnovne strategije i to (Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu i Institut za turizam, 2016.):

- strategija brenda – jačanje tržišnog identiteta i izgradnja međunarodnog imidža;
- strategija proizvodnog miksa – diverzifikacija proizvodnog portfelja uz kontinuirani rast kvalitete usluga i proizvoda;
- strategija prostornih klastera – tematiziranje prostornih cjelina koje podupiru brend i proizvodnu strukturu te kvalitetu.

Brend ovoga otoka utemeljen je na krilatici „Osjećaj ispunjenosti“, a njegov razvoj temelji se na sadržajnosti, svestranosti, veličini i blizini otoka. S gledišta proizvodne koncepcije, važno je istaknuti kako se turistička ponuda temelji na ponudi selektivnih oblika turizma kao što su „sunce i more“, nautički turizam, aktivni turizam, kulturni turizam, ruralni turizam, zdravstveni te poslovni turizam. U tom smislu obuhvaćeni su

zapravo različiti ciljni segmenti na turističkom tržištu, uz poseban naglasak na inozemno tržište (Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu i Institut za turizam, 2016.).

Razvojem ovih selektivnih oblika turizma, inducira se razvoj gospodarstva, ali i unapređenje kvalitete života lokalne zajednice. Određeni selektivni oblici imaju za cilj također reduciranje problema sezonalnosti, a pri tome se primarni misli na zdravstveni, kulturni, poslovni i ini turizam.

U konačnici, problematika tematiziranja prostornih jedinica može se dočarati sljedećim prikazom (Slika 4.).

Slika 4. Tematiziranje prostornih jedinica

13

Izvor: Institut za turizam (2016.) *Strategija razvoja turizma otoka Krka do 2020. (završna prezentacija)*, str. 13. Dostupno na: https://www.tz-krk.hr/images/Download/Strategija_razvoja_otoka_Krka_do_2020.pdf. [Pristupljeno: 17. rujna 2018.]

Svaka od ovih turističkih destinacija ovim putem razvija svoj autentični brend, sukladno resursnoj osnovi. U tu svrhu provode se sve brojniji projekti koji, pored navedenog, doprinose stvaranju povoljnijih životnih uvjeta na tim područjima, doprinose gospodarskom razvoju i ostalim učincima.

5.2. PROGRAM RAZVOJA GRADA KRKA 2014.-2020.

Program ukupnog razvoja Grada Krka je strateško-plansko-razvojni dokument, koji predstavlja temelj za učinkovitije upravljanje razvojem. „Dijeli se na dva međusobno povezana dijela (MICRO projekt d.o.o., 2014., str. 4.):

- Strateško određenje je dio u kojem se elaboriraju vizija, ciljevi i prioritete te poveznice sa Županijskom razvojnom strategijom. Ovaj dio sadrži i provedbene odredbe te način praćenja i vrednovanja cjelokupnog dokumenta.
- Mjere su ključni proizvod Programa ukupnog razvoja jer definiraju izvedbu programa razvoja. Razvojni projekti se definiraju u resursima prostora, ljudi, vremena i novca i čine operativni dio dokumenta.“

Dokument su izradili stručnjaci, dok strategiju određuje radna skupina svih relevantnih subjekata u Gradu Krku koji trebaju biti uključeni u proces odlučivanja i provedbe, što potvrđuje vrijednost participativnog planiranja i upravljanja.

5.2.1. SWOT analiza

Radna skupina izradila je SWOT analizu kao temelj za daljnje definiranje vizije, ciljeva, prioriteta i mjera. Pregled iste slijedi u nastavku (Tablica 2.).

Tablica 2. SWOT analiza Grada Krka

SNAGE	SLABOSTI
Bogato i očuvano prirodno i kulturno-povijesno nasljeđe	Nedovoljno razvijene usluge i proizvodi
Specifična i bogata gastro ponuda	Niska razina primjene informacijsko-komunikacijskih tehnologija
Geostrateški položaj	Neintegrirana turistička ponuda
Povoljna mediteranska klima	Razjedinjenost poljoprivrednika
Kvalitetni i prepoznatljivi poljoprivredni proizvodi	Neinformiranost dionika
Zaštićena područja i bioraznolikost	Manjak proizvodnih pogona
Bogata kulturna baština	Neučinkovita potrošnja energije
Razvijena društvena djelatnost	Nerazvijena ribarska infrastruktura

Rast broja stanovnika Uređena komunalna infrastruktura Nezagadenost prostora Autentičnost prostora Mogućnost mirnog odmora	Neraznolikost turističke ponude Neprilagođenost za razvoj nautičkog turizma Nedostatna podrška infrastrukture
PRILIKE Poticanje na upotrebu obnovljivih izvora energije Informiranje stanovništva o prednostima energetske učinkovitosti Subvencioniranje kamata na kredite malim i srednjim poduzetnicima Revitalizacija stare gradske jezgre Turistička valorizacija Izrada dugoročnog strateškog plana upravljanja okolišem i obnovljivim izvorima energije Tradicionalni način života lokalnog stanovništva Mogućnost ulaganja kroz fondove Europske unije Rast interesa suvremenih turista za neistraženim prirodnim ljepotama Kreiranje cjelovite ponude Brendiranje Razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje	PRIJETNJE Nedovoljna financijska podrška za infrastrukturu Neriješeni sustav odvodnje i obrade otpadnih komunalnih i industrijskih voda Povećan broj alohtone divljači Nedefinirana turistička ponuda Nedostatak parkirnih mjesta Nedostatak zabavnih sadržaja Nezbrinuti otpad Prekomjeran izlov ribe

Izvor: izrada autora prema: MICRO projekt d.o.o. (2014.) Grad Krk - Program ukupnog razvoja Grada Krka 2014.-2020., str. 13. Dostupno na: <http://www.grad-krk.hr/lijeviMenu/Programi-i-inicijative/Projekti/Program-ukupnog-razvitka-Grada-Krka.aspx>. [Pristupljeno: 12. kolovoza 2018.]

5.2.2. Vizija i ciljevi razvoja

Na temelju izrađene SWOT analize, određeno je da do 2017. godine Grad Krk ima za cilj unaprijediti angažman u kontekstu korištenja obnovljivih izvora energije, postizanja energetske učinkovitosti, proizvoditi više vlastite hrane te smanjiti emisiju

stakleničkih plinova. Smatra se da se „kretanjem u smjeru razvoja temeljenog na energetske neovisnosti, očuvanju okoliša, razvijenog malog poduzetništva te turističko-kulturnoj ponudi, stvaraju uvjeti za dolazak i zadržavanje mlade populacije“. Uz to se nastoji izgraditi i unaprijediti komunalna i društvena infrastruktura, osnažiti briga za ugrožene skupine stanovništva, potaknuti revitalizacija kako bi se povećala kvaliteta života. Ove odrednice razvoja upotpunjene su i sadržane u smjeru razvoja do 2020. godine koji također ističe energetske neovisnost, zelenu industriju, korištenje napredne tehnologije, unapređenje ekološke osviještenosti stanovnika, uz stvaranje kvalitetnih uvjeta za život i povećanje broja stanovnika. Vrijedno je naglasiti da se u viziji razvoja prepoznaju mogućnosti plasiranja poljoprivrednih proizvoda Grada kroz bogatu ugostiteljsku i gastronomsku ponudu (MICRO projekt d.o.o., 2014., str. 14.), što bi trebalo poticati i na ostalim područjima koja su karakteristična prema usmjeravanju na razvoj turizma.

Razvoj Grada Krka usklađen je s onim na razini županije pa se u nastavku poglavlja daje također prikaz osnovnih elemenata razvoja Primorsko-goranske županije kao osnove za predmetni razvoj otoka i grada.

Prema viziji razvoja, Primorsko-goranska županija u budućnosti će biti regija zadovoljnih stanovnika koji svoje potencijale ostvaruju u uvjetima održivog razvoja i društvene pravednosti (MICRO projekt d.o.o., 2014.). Ova vizija sadrži konzistentan i sažet opis ishoda gdje se jasno mogu pratiti postignuća koja iz nje proizlaze.

U svrhu izrade strateških smjernica razvoja, ali i provedbe uspješnog razvoja, županija je izradila SWOT analizu iz koje proizlaze sljedeći strateški ciljevi (MICRO projekt d.o.o., 2014.):

- Razvoj dinamičkog gospodarskog okruženja;
- Uravnotežen regionalni razvoj;
- Razvoj ljudskih potencijala;
- Zaštita prirode i okoliša.

Navedeni strateški ciljevi usklađeni su sa nacionalnim strateškim dokumentima i načelima Europske unije, koji su i korišteni pri stvaranju županijskih strategija

razvoja. Ponovno se potvrđuje nužnost povezivanja strateškog upravljanja razvojem na različitim razinama, u okviru različitih strateških dokumenata.

Sukladno strateškim ciljevima koje je postavila Primorsko-goranska županija, Program ukupnog razvoja grada Krka ima za konkretne ciljeve sljedeće (MICRO projekt d.o.o., 2014.):

- Razvoj zelenog gospodarstva, koji se provodi kroz prva tri cilja županije;
- Razvoj infrastrukture i receptivnih sadržaja;
- Očuvanje okoliša, valoriziranje i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa;
- Efikasna lokalna samouprava i podrška ugroženim skupinama stanovništva.

5.2.3. Prioriteti i mjere razvoja

Iz navedenih nadalje proizlaze prioriteti razvoja koji se očituju kroz razvoj poljoprivrede, poticanje energetske učinkovitosti, razvoj turizma, razvoj malog i srednjeg poduzetništva, razvoj prometne, lučke i komunalne infrastrukture te unapređenje javnih usluga, razvoj društvene infrastrukture te receptivnih sadržaja za ciljne skupine, očuvanje i unapređenje stanja okoliša i bioraznolikosti, očuvanje i valorizaciju kulturnih i prirodnih resursa, efikasnu lokalnu samoupravu i podršku ugroženim grupama stanovništva te pripadajuće mjere i aktivnosti razvoja za svaki prioritet (MICRO projekt d.o.o., 2014.).

Prema pojedinim ciljevima i prioritetima, konkretnije je riječ o sljedećim mjerama (MICRO projekt d.o.o., 2014.):

- Razvoj poljoprivrede – uklanjanje alohtone divljači i prevencija šteta, poticanje proizvodnje autohtonih poljoprivrednih kultura, razvoj ekološke poljoprivrede, korištenje obnovljivih izvora energije, izgradnja sustava za navodnjavanje, poticanje razvoja stočarstva, razvoj maslinarstva, podizanje trajnih nasada voćaka;
- Poticanje energetske učinkovitosti – učinkovito gospodarenje energijom, korištenje obnovljivih izvora energije, podizanje svijesti javnosti o energetske učinkovitosti i uvođenju obnovljivih izvora energije;

- Razvoj turizma – izrada strategije razvoja turizma grada Krka, izgradnja nove i unapređenje postojeće turističke infrastrukture, razvoj novih selektivnih oblika turizma, edukacija stručnih kadrova, održavanje manifestacija i slično;
- Razvoj malog i srednjeg poduzetništva – unapređenje poduzetničke infrastrukture, poticanje i edukacija poduzetnika;
- Razvoj prometne, lučke i komunalne infrastrukture te unapređenje javnih usluga – izgradnja i uređenje lokalnih prometnica, razvoj i uređenje lučke infrastrukture, unapređenje komunalne infrastrukture, unapređenje javnih usluga;
- Razvoj društvene infrastrukture i receptivnih sadržaja – izgradnja i unapređenje društvenih višefunkcionalnih objekata, izgradnja i unapređenje sportskih objekata, poticanje stanogradnje, unapređenje obrazovnog sustava i usklađivanje s tržišnim potrebama;
- Očuvanje i unapređenje stanja okoliša i bioraznolikosti – sanacija deponija i otpadom onečišćenog tla, izgradnja pretovarne stanice za otpad, izgradnja reciklažnog dvorišta za građevinski otpad, zaštita vrijednih i osjetljivih ekoloških cjelina na području grada;
- Očuvanje i valorizacija kulturnih i prirodnih resursa – zaštita i valorizacija kulturno-povijesnih objekata i spomenika; zaštita i valorizacija prirodnih resursa, poticanje manifestacija u kulturi;
- Efikasna lokalna samouprava – informatizacija uprave, uvođenje sustava upravljanja kvalitetom, edukacija djelatnika gradske uprave;
- Podrška ugroženim grupama stanovništva – unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi, podrška osjetljivim društvenim skupinama.

U daljnjem tekstu objašnjen je primjer cilja „razvoj zelenog gospodarstva“ prema MICRO projekt d.o.o. (2014.). Tu spadaju mjere kao što su uklanjanje autohtone divljači odnosno divljih svinja na otoku koje rade gospodarsku štetu poljoprivrednicima, prilagođavanje poljoprivredne proizvodnje trendovima, odnosno poticanje ekološke proizvodnje, manifestacija, kako bi se poticala promocija otočnih proizvoda. Zbog oskudnosti energetske resursa na otoku potiče se korištenje obnovljivih izvora energije. Jedna od mjera koja bi uvelike koristila poljoprivrednicima jest izgradnja sustava za navodnjavanje iz npr. podzemnih voda. Poticanje razvoja

stočarstva bitno je za otok jer se lokalno stanovništvo u Gradu Krku bavi uzgojem stoke. Izgradnja sirane uvelike bi utjecala na stvaranje brenda Krčkog sira, a potencijali postoje za ostale brendove. Izgradnja uljare i laboratorija za ispitivanje kakvoće maslinovog ulja podiglo bi postojeći standard maslinovog ulja na otoku. Kako bi povećali zapošljavanje i smanjili uvoz jedna od mjera je poticati sadnju novih vinograda i voćnjaka. U okviru poticanja energetske učinkovitosti opisuju se mjere učinkovitog gospodarenja energijom što znači ugradnja energetski učinkovitih te zamjena električnih uređaja energetski učinkovitijima, nove stolarije na zgradama i sl. Potiče se korištenje obnovljivih izvora energije putem gradnje hidroelektrana, vjetroelektrana, jedna od aktivnosti je postavljanje fotonaponskih panela i panela za pripremu tople vode. Kako bi podigli svijest javnosti o energetske učinkovitosti i uvođenju obnovljivih izvora energije Grad Krk planira uključiti privatni sektor i građane obilježavanjem energetskog dana, edukacijom i subvencioniranjem privatnog sektora koji koristi obnovljive izvore. Izradom strategije razvoja turizma Grada Krka nastoji se poboljšati kvaliteta postojeće turističke ponude. Aktivnosti su također usmjerene prema obogaćivanju postojeće i gradnji nove turističke ponude te proširenju aktivnosti za turiste kao što su: izgradnja biciklističke staze, tematskih parkova, javnih plaža i sl. Edukacija stručnih kadrova bitna je kako bi se pratili trendovi te razvitak tehnologije i stekla specijalizirana znanja. Promoviranjem otočnih proizvoda i običaja putem organiziranja raznih manifestacija nastoji se obogatiti ponudu, približiti kulturu Krčana turistima i time ujedno jačati prepoznatljivost u svijetu. Nadalje, potrebno je poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva putem unapređenja postojeće i razvojem nove poduzetničke infrastrukture isto kao i poduzetničkih aktivnosti i edukacije poduzetnika.

Vidljivo je kako su prioritetne mjere detaljizirane i heterogene. To potvrđuje multidimenzionalnu orijentaciju razvoja grada, ali i otoka generalno. U svrhu njihove uspješne provedbe, bitni su projekti različite naravi. Slijedi opis nekoliko odabranih projekata i planiranih aktivnosti kojima se može pridonijeti realizaciji ciljeva, prioriteta i mjera.

5.3. RAZVOJNI PROJEKTI

Na otoku Krku do danas je provedeno više uspješnih projekata, a njihov rast očekuje se i u budućnosti. Prema Programu ukupnog razvoja Grada Krka 2014.-2020. planirani su projekti od kojih su pojedini navedeni u nastavku (Tablica 3).

Tablica 3. Odabrani razvojni projekti i projektne ideje Grada Krka

R.BR.	NAZIV PROJEKTA	Vrijednost projekta u kunama	Status projekta	Povezanost s ciljevima, prioritetima i mjerama
1.	Tržnica na malo	4.000.000,00	Nije spreman	1.1.2.
2.	Navodnjavanje poljoprivrednih površina	15.000.000,00	Nije spreman	1.1.4.
3.	Obnova starih maslinika	10.000.000,00	Nije spreman	1.1.6.
4.	Osnivanje banke sjemena	-	Nije spreman	1.1.6.
5.	Rekonstrukcija javne rasvjete – 1. faza	1.561.650,00	Spreman	1.2.1.
6.	Postavljanje izolacijske vanjske ovojnice i nove stolarije na zgradama u vlasništvu Grada	-	Djelomično spreman	1.2.1.
7.	Rekonstrukcija kotlovnice upravne zgrade	1.195.498,06	Djelomično spreman	1.2.2.
8.	Postavljanje fotonaponske elektrane na upravnoj zgradi Grada Krka	536.419,91	Djelomično spreman	1.2.2.
9.	Izgradnja energane-toplane na bioplin	1.000.000,00	Nije spreman	1.2.2.
10.	Postavljanje malih vjetroelektrana	-	Nije spreman	1.2.2.
11.	Izgradnja reverzibilne hidroelektrane	-	Nije spreman	1.2.2.
12.	Postavljanje zasjenjenja na objektima u vlasništvu Grada Krka	-	Nije spreman	1.2.2.
13.	Izrada strategije razvoja turizma Grada Krka	50.000,00	Spreman	1.3.1.
14.	Šetnice i biciklističke staze na području Šotoventa	2.000.000,00	Nije spreman	1.3.2.
15.	Uređenje kupališta Dražica	2.500.000,00	Spreman	1.3.2.
16.	Izgradnja plaže za invalide i osobe starije životne dobi	1.000.000,00	Spreman	1.3.2.
17.	Šetalište sv. Bernardina	10.000.000,00	Nije spreman	3.2.1.
18.	Vrtovi grada	5.000.000,00	Nije spreman	1.3.2.
19.	Dovršetak izgradnje Poslovne zone 29	10.000.000,00	Nije spreman	1.3.2.
20.	Izgradnja poslovne zone Vela ravnica	101.369.862,00	Nije spreman	1.3.2.
21.	Rekonstrukcija nerazvrstanih cesta – IPARD	3.600.000,00	Spreman	2.1.1.
22.	Zapadna zaobilaznica izgradnja i zemljište	50.000.000,00	Nije spreman	2.1.1.
23.	Rekonstrukcija dijela Ulice Stjepana Radića	1.500.000,00	Djelomično spreman	2.1.1.
24.	Luka Sv. Fuska	22.500.000,00	Nije spreman	2.1.2.
25.	Luka Dunat	22.500.000,00	Nije spreman	2.1.2.
26.	Izgradnja mjesnih vodovodnih mreža	2.100.000,00	U tijeku	2.1.3.

Izvor: izrada autora prema: MICRO projekt d.o.o. (2014.) *Grad Krk - Program ukupnog razvoja Grada Krka 2014.-2020.*, str. 37.-39. Dostupno na: <http://www.grad-krk.hr/lijeviMenu/Programi-i-inicijative/Projekti/Program-ukupnog-razvitka-Grada-Krka.aspx>.

[Pristupljeno: 12. kolovoza 2018.]

Jedan od uspješnijih primjera projekata na otoku je sustav zbrinjavanja komunalnog otpada, „Eko otok Krk“, uveden 2005., kojim se također nastoji unaprijediti ekološka osviještenost. Cjelovit sustav omogućuje zbrinjavanje svih vrsta otpada. Na otoku je postavljeno 6.500 spremnika po različitim mjestima, kućni otpad odvojeno se prikuplja, a imaju i posebna mjesta gdje građani besplatno odlažu neki veći otpad poput starih namještaja, bijele tehnike, opasni otpad itd. (Turistička zajednica otoka Krka, 2018b.). Na otoku se tijekom godine dana prikupi oko 19.000 do 20.000 tona otpada, od čega je većina prikupljena samo u ljetnim mjesecima kada je najviše ljudi na otoku. Cilj im je da se svake godine povećava udio razvrstanog otpada za 5% godišnje. Otpad koji se odvaja, kasnije se odvozi u reciklažno dvorište gdje se dodatno razvrstava, preša i balira (Turistička zajednica otoka Krka, 2018b., DLS d.o.o. Rijeka, 2018.). Krk također ima 7 reciklažnih dvorišta čije je korištenje besplatno (Ponikve voda d.o.o., 2018c.). O ekološkoj osviještenosti stanovnika otoka Krka mogu posvjedočiti i mnoge eko-akcije provedene na otoku (Ponikve voda d.o.o., 2018a.).

Čišćenje plaža jedna je od eko akcija na otoku: „Učenici Srednje škole Hrvatski kralj Zvonimir već punih petnaest godina, u suradnji s TZ Grada Krka i privatnim krčkim brodarima, daju svoj doprinos nastojanjima čišćenja i uređivanja okoliša, posebice divljih i od naselja udaljenijih plaža koje ljeti čine jednu od značajnijih te od nautičara i kupača korištenijih atrakcija grada i otoka Krka. Cilj ovog projekta je poticanje aktivnosti i sudjelovanje u programima zaštite okoliša kroz produbljivanje i jačanje prijateljstva među učenicima koji sudjelovanjem i volonterskim radom žele potaknuti jačanje svijesti o potrebi zaštite eko sustava i njegovih ljepota“ (Komadina-Mergl, 2015.).

Poduzetnici su ključni u pokretanju projekata koji spajaju razvoj otoka sa turizmom. Malo i srednje poduzetništvo potiče razvoj turističkog sektora, što je vidljivo i iz vizije malog i srednjeg turističkog poduzetništva u Republici Hrvatskoj koja glasi: „Malo i srednje turističko poduzetništvo u Hrvatskoj predstavljat će u 2020. godini neizostavnu sastavnicu brojnih, po mjeri krojenih i međunarodno traženih sustava turističkih iskustava na destinacijskoj razini. Kvaliteta usluživanja, usuglašenost s načelima 'zelenog' turizma te maksimalna posvećenost željama/potrebama gostiju ključni su preduvjeti dugoročno održivog tržišnog uspjeha“ (Centar za inovativnost i

transfer znanja Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2016., str. 14.). S tim u vezi bitno je poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva u turizmu na otocima.

U planu su također različiti infrastrukturni projekti, izgradnja i obnova nedovršenih ili loših cesta, izgradnja zaobilaznice, razvoj luke Krk, izgradnja kanalizacije i vodovoda, izgradnja javne rasvjete i elektroenergetskog sustava i sl. U cilju poboljšanja kvalitetnijeg provođenja slobodnog vremena za otočane, odnosno razvoja društvene infrastrukture, kao planirane aktivnosti se mogu prepoznati izgradnja gradskog bazena, zgrade jedriličarskog kluba, igrališta i sličnih sadržaja. Također, kao što je ranije istaknuto, planiraju se festivali, manifestacije te izgradnja multimedijskog centra (MICRO projekt d.o.o., 2014.).

Još jedan od uspješnih projekata na području Krka koji se može zaključno istaknuti primjer je suradnje sa Slovenijom, kojom se realizirao projekt kreiranja turističkih atrakcija temeljem inventarizacije, revitalizacije i promocije lokvi u edukacijske i turističke svrhe, a financiran je iz fondova Europske unije. Projekt su realizirali slovenski i hrvatski stručnjaci za biologiju, hidrologiju, geologiju, informatiku i upravljanje zaštićenim područjima koji su na krčkim lokvama i na području Ljubljanskog barja zajednički proveli istraživanja životinjskih i biljnih vrsta, geolocirali više od stotinu vodenih biotopa, uspostavili GIS bazu podataka, uredili i označili više lokvi u okolici Krka te provodili niz radionica i stručnih izleta (Trinajstić, 2017.).

6. ZAKLJUČAK

Hrvatski otoci predstavljaju bogatstvo. Geografska, prirodna i kulturna raznolikost otoka otvara različite mogućnosti razvoja. Očuvanost okoliša, obilje sunca, specifični, kvalitetni resursi, otočna baština i sl. mogu biti temelj uspješnog razvoja. Međutim, otoci su suočeni s ograničenjima i razvojnim slabostima kao što su mali broj stanovnika, iseljavanje, izoliranost, nedovoljne mogućnosti zapošljavanja, ograničen pristup različitim nužnim uslugama. S tim u vezi bitno je provoditi odgovarajuću politiku razvoja otoka, kojom će se prednosti iskoristiti, a nedostaci ublažiti ili u potpunosti ukloniti. Vrijedi istaknuti nove smjernice razvoja otoka koje vide potencijale u kreiranju „pametnih otoka“, čime bi se stvorila jedinstvena, prepoznatljiva područja.

U Republici Hrvatskoj, na nacionalnoj razini usvojeno je nekoliko zakonskih i podzakonskih akata te politika kojima se uređuje razvoj otoka i ostalih specifičnih prostora Hrvatske. Svi oni međusobno trebaju biti usklađeni i kao takvi se upotpunjavati. Najveći izazov pri odabiru i definiranju ovog okvira jest cjelovito obuhvatiti sve posebnosti ovih područja i definirati unificirana načela razvoja diverzificiranih otoka kao zasebnih prostornih jedinica.

Uz nacionalni razvojni okvir, strateško planiranje razvoja otoka potrebno je implementirati na nižim razinama upravljanja, odnosno u pripadajućim županijama, na otocima, u vodećim otočnim gradovima, sukladno nacionalnom okviru. Država omogućuje različite potpore kako bi potpomogla financiranje projekata na otocima ili potaknula aktivnosti, a kao nova mogućnost nude se i potencijali u okviru različitih fondova Europske unije koje bi otoci trebali iskoristiti. Mjere kojima će se potaknuti razvoj različitih djelatnosti na otocima, uz zadržavanje mladog stanovništva, izgradnjom škola, uspostavom obrazovnog i zdravstvenog sustava, otvaranjem radnih mjesta te osmišljavanjem programa i aktivnosti za različite skupine stanovnika tijekom cijele godine, bitno je sustavno i kontinuirano provoditi.

Na primjeru otoka Krka prikazane su posebnosti otočnog gospodarstva, obradom odabranih obilježja, koje prepoznaju i bitni strateški dokumenti razvoja otoka i Grada Krka. U njima se jasno mogu vidjeti vizija, strateški ciljevi, prioritetne mjere i

aktivnosti koje upućuju na to da je otok Krk usmjeren prema zelenom gospodarstvu, unaprijeđenju energetske učinkovitosti, očuvanju okoliša i resursa, razvoju infrastrukture, efikasnoj samoupravi, kreiranju pogodnih životnih uvjeta za sve skupine stanovnika, ali i prema razvoju turizma.

Za razliku od pojedinih ostalih otoka Hrvatske, Krk ima pogodniju povezanost s ostatkom kopna i europskim teritorijem koje je značajno tržište. Raspolaže povoljnim prirodnim uvjetima, mogućnostima proizvodnje vlastite hrane, potencijalima korištenja obnovljivih izvora energije, bogatom kulturno-povijesnom baštinom i ostalim elementima. Potvrđeni su potencijali, kao i pozitivni učinci razvoja turizma na otoku, ali se također nameće potreba šireg usmjeravanja razvojnih aktivnosti, prema utvrđenim odrednicama budućeg razvoja i provedbom planiranim razvojnih projekata.

LITERATURA

Knjige:

1. BOZANIĆ, A. (2016.) *Grad Krk upravno - crkveno, kulturno i gospodarsko središte otoka Krka*. Krk: Grad Krk.
2. LEŠIĆ, D. (2009.) *Otok Krk: u riječi i slici*. Zagreb: Arvalis.
3. MAGAŠ, D. (2013.) *Geografija Hrvatske*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Meridijani.
4. MALJKOVIĆ, Z. (ur.) (2012.) *Veliki atlas Hrvatske*. Zagreb: Mozaik knjiga.

Članci u časopisima:

1. DEFILIPPIS, J. (2002.) O gospodarskom razvoju hrvatskih otoka. *Sociologija sela i prostor*. 39 (1/4), str. 83-96.
2. GARIBOVIĆ, Z. et al. (2006.) Važnost ovčarstva u hrvatskim priobalnim područjima. *Agronomski glasnik: Glasilo Hrvatskog agronomskog društva*. 68 (6), str. 509-522.
3. JOVANOVIĆ, M. i TURK, I. (2012.) Promjene u dinamičkim obilježjima naseljenosti otoka Krka. *Društvena istraživanja*. 22 (1), str. 167-193.
4. MIKAČIĆ, V. (1993.) Otočni turizam Hrvatske. *Društvena istraživanja*. 3 (4-5), str. 517-529.
5. RADINOVIĆ, S. (2001.) Razvoj poljoprivrede na srednjodalmatinskim otocima. *Sociologija sela*. 39 (1/4), str. 97-108.
6. STARC, N. (2001.) Managing Island Development: the Croatian Case. *Sociologija sela*. 39 (1), str. 15-36.
7. TURK, H. (1999.) Upravljanje turističkim resursima na primjeru razvoja turizma u Puntarskoj dragi na otoku Krku. *Tourism and hospitality management*. 5 (1), str. 273-298.

Internet izvori:

1. AKRAP, A. i ČIPIN I. (2015.) *Razvoj stanovništva hrvatskih otoka*. Dostupno na: <https://morehrvatskobлаго.files.wordpress.com/2016/03/8-a-akrap.pdf>. [Pristupljeno: 20. rujna 2018.]

2. CARNET i ZAVOD ZA TELEKOMUNIKACIJE FAKULTETA ELEKTROTEHNIKE I RAČUNARSTVA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU (2018.) *Geografija i priroda - Jadransko more - Obala i otoci*. Dostupno na: <http://www.hr/hrvatska/geografija/jadran/obala-i-otoci>. [Pristupljeno: 23. rujna 2018.]
3. CENTAR ZA INOVATIVNOST I TRANSFER ZNANJA EKONOMSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U RIJECI i EKONOMSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U RIJECI (2016.) *Strategija razvoja turizma Grada Krka do 2020. godine*. Dostupno na: <http://digured.srce.hr/arhiva/323/163722/www.grad-krk.hr/www.grad-krk.hr/files/44/44eadbd1-8d21-4cd6-85d0-4a480a4ed13b.pdf>. [Pristupljeno: 15 kolovoza 2018.]
4. CROATIAN AIRPORTS (2018.) *Hrvatske zračne luke i aerodromi*. Dostupno na: <http://www.croatianairports.com/hr/>. [Pristupljeno: 20. rujna 2018.]
5. CROMARIS D.D. (2018.) *Cromaris*. Dostupno na: <http://www.cromaris.hr/en>. [Pristupljeno: 10. rujna 2018.]
6. DLS D.O.O. RIJEKA (2018.) *Plan gospodarenja otpadom grada Krka za razdoblje od 2017. do 2020. godine*. Dostupno na: https://www.grad-krk.hr/sites/default/files/files/plan_gospodarenja_otpadom.pdf. [Pristupljeno: 20. rujna 2018.]
7. DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU (2017.) *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2017*. Dostupno na: <http://www.dzs.hr>. [Pristupljeno: 23. Rujna 2018.]
8. FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU i INSTITUT ZA TURIZAM (2016.) *Strateški plan razvoja turizma Kvarnera sa strateškim i operativnim marketing planom 2016.-2020. godine. Izvještaj III: Strateški marketing plan turizma Kvarnera do 2020. godine*. Dostupno na: https://www2.pgz.hr/doc/natjecaji/2016/09-plan-turizma-Kvarnera2020/Strateski-marketing-plan-turizma-Kvarnera-do-2020_Javna-rasprava.pdf. [Pristupljeno: 24. kolovoza 2017.]
9. INSTITUT ZA TURIZAM (2016.) *Strategija razvoja turizma otoka Krka do 2020. (završna prezentacija)*. Dostupno na: https://www.tz-krk.hr/images/Download/Strategija_razvoja_otoka_Krka_do_2020.pdf. [Pristupljeno: 17. rujna 2018.]

10. JADROLINIJA (2018.) *Iz povijesti*. Dostupno na: <https://www.jadrolinija.hr/otocima/o-jadroliniji/iz-povijesti>. [Pristupljeno: 15. rujna 2018.]
11. JAVNA USTANOVA ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE (2015.) *Razvojna strategija Primorsko-goranske županije za razdoblje 2015.-2020. godine*. Dostupno na: https://zavod.pgz.hr/projekti/zupanijska_razvojna_strategija. [Pristupljeno: 12. rujna 2018.]
12. JURIŠIĆ, M. (2018.) *Zakon o otocima- Što nam novoga donosi i kako će utjecati na razvoj otoka?* Dostupno na: <https://www.otoci.eu/zakon-o-otocima-sto-nam-novoga-donosi-i-kako-ce-utjecati-na-razvoj-otoka/>. [Pristupljeno: 18. rujna 2018.]
13. KOMADINA-MERGL, M. (2015.) *Eko akcija čišćenja plaža otoka Krka*. Dostupno na: http://ss-hrvatskikraljzvonimir-krk.skole.hr/?news_id=1017. [Pristupljeno: 15. rujna 2018.]
14. LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD MIROSLAV KRLEŽA (2017.) *Enciklopedija, Krk*. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34101>. [Pristupljeno: 07. rujna 2017.]
15. LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD MIROSLAV KRLEŽA (2018.) *Hrvatska.eu, zemlja i ljudi, gospodarstvo, gospodarske grane*. Dostupno na: <http://croatia.eu/article.php?lang=1&id=32>. [Pristupljeno: 10. rujna 2018.]
16. MICRO PROJEKT D.O.O. (2014.) *Grad Krk - Program ukupnog razvoja Grada Krka 2014.-2020.* Dostupno na: <http://www.grad-krk.hr/lijeviMenu/Programi-i-inicijative/Projekti/Program-ukupnog-razvitka-Grada-Krka.aspx>. [Pristupljeno: 12. kolovoza 2018.]
17. MINISTARSTVO MORA, PROMETA I INFRASTRUKTURE (2018.) *Državni program prometnog povezivanja otoka s kopnom i međusobno i unutarotočnog prometnog povezivanja*. Dostupno na: <http://www.mppi.hr/userdocsimages/2007/0505-otoci-promet.pdf>. [Pristupljeno: 11. rujna 2018.]
18. MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE (2018.) *Maslinarstvo*. Dostupno na: <https://poljoprivreda.gov.hr/maslinarstvo/194>. [Pristupljeno: 17. rujna 2018.]
19. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018a.) *Hrvatski otočni proizvod*. Dostupno na: [49](https://razvoj.gov.hr/o-</div><div data-bbox=)

[ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/hrvatski-otocni-proizvod/133](https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/hrvatski-otocni-proizvod/133).

[Pristupljeno: 1. rujna 2018.]

20. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018b.) *Otoci i priobalje*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/3834>. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]
21. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018c.) *Otočno vijeće*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/otocno-vijece/3893>. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]
22. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018d.) *Poticanje otočnog gospodarstva*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/poticanje-otocnog-gospodarstva/3889>. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]
23. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018e.) *Poticanje otočnog javnog cestovnog prijevoza*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/poticanje-otocnog-javnog-cestovnog-prijevoza/144>. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]
24. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018f.) *Potpore otočnim udrugama*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/potpore-otocnim-udrugama/137>. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]
25. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018g.) *Program razvoja otoka u 2018. godini*. Dostupno na: https://razvoj.gov.hr/UserDocImages//O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Otoci%20i%20priobalje/Razvoj%20otoka%202018//Program%20razvoja%20otoka%20u%202018_15_1_2018.pdf. [Pristupljeno: 15. rujna 2018.]
26. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018h.) *Razvoj otoka*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/razvoj-otoka/127>. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]
27. MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018i.) *Subvencija cijene vode*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/subvencija-cijene-vode/140>. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]

- 28.** MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018j.) *Upute za prijavitelje na Javni poziv za dostavu prijedloga za Program razvoja otoka u 2018. godini.* Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/razvoj-otoka/program-razvoja-otoka-u-2018/3746>. [Pristupljeno: 15. rujna 2018.]
- 29.** MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018k.) *Ustrojstvo Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.* Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo-ministarstva-regionalnoga-razvoja-i-fondova-europske-unije/3802>. [Pristupljeno: 16. kolovoza 2018.]
- 30.** MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE (2018l.) *Zapisnik 19. sjednice Otočnog vijeća.* Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci-i-priobalje/otocno-vijece/3893>. [Pristupljeno: 22. rujna 2018.]
- 31.** MINISTARSTVO TURIZMA REPUBLIKE HRVATSKE (2018.) *Turizam u brojka 2017.* Zagreb: Ministarstvo turizma. Dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/180608_HTZTUBHR_2017.PDF. [Pristupljeno: 1. rujna 2018.]
- 32.** ORBANIĆ, J. (1996.) *Istrapedia. Riječka pruga.* Dostupno na: <https://www.istrapedia.hr/hrv/3187/rijecka-pruga/istra-a-z/> [Pristupljeno: 16. rujna 2018.]
- 33.** OŠTRIĆ, S. (2017.) *Prijedlog prijave projekta „Unapređenje primarne zdravstvene zaštite na otocima Primorsko-goranske županije“.* Dostupno na: <https://www2.pgz.hr/doc/kolegij-zupana/2013-2017/189/TOCKA5.pdf>. [Pristupljeno: 20. rujna 2018.]
- 34.** PAVIŠIĆ, I. (2013.) *Prvi trajekti.* Dostupno na: <http://braconline.com.hr/bracke-vijesti/brac-zanimljivosti/14642-prvi-trajekti.html>. [Pristupljeno: 19. kolovoza 2018.]
- 35.** PAVLIŠA, M. (2017.) *Alarmantni podaci: samo dva hrvatska otoka imaju pozitivan prirodni prirast.* Dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/samo-dva-hrvatska-otoka-imaju-pozitivan-prirodni-prirast-20170728/print>. [Pristupljeno: 18. rujna 2018.]
- 36.** POKRET OTOKA (2017.) *Povećanje broja stanovnika na otocima koji su mostom povezani s kopnom.* Dostupno na: <https://www.otoci.eu/povecanje>

- [broja-stanovnika-na-otocima-koji-su-mostom-povezani-s-kopnom/](#).
[Pristupljeno: 20. rujna 2018.]
37. PONIKVE VODA D.O.O. (2018a.) *Ponikve.krk*. Dostupno na: www.ponikve.hr.
[Pristupljeno: 9. rujna 2018.]
38. PONIKVE VODA D.O.O. (2018b.) *Postojeće stanje vodoopskrbnog sustava*.
Dostupno na: <http://www.ponikve.hr/postojece-stanje-vodoopskrbnog-sustava>
[Pristupljeno: 9. rujna 2018.]
39. PONIKVE VODA D.O.O. (2018c.) *Reciklažna dvorišta*. Dostupno na:
<http://www.ekootokkrk.hr/reciklazna-dvorista>. [Pristupljeno: 9. rujna 2018.]
40. SPLITSKI DNEVNIK (2018.) *Depopulacija na otocima sve izraženija iako je država u njih 2016. godine uložila više od prosjeka*. Dostupno na:
<http://splitskidnevnik.rtl.hr/vijesti/hrvatska/depopulacija-na-otocima-sve-izrazenija-iako-je-drzava-u-njih-2016-godine-ulozila-vise-od-prosjeka/>.
[Pristupljeno: 20. rujna 2018.]
41. SUNCE KONCERN D.D. (2018.) *Bol – Kultura*. Dostupno na:
<https://www.bluesunhotels.com/otok-brac-kultura.aspx>. [Pristupljeno: 20. rujna 2018.]
42. TELIŠMAN-KOŠUTA, N. i IVANDIĆ, N. (2016.) *Strategija razvoja turizma otoka Krka do 2020*. Krk – Zagreb: Turistička zajednica otoka Krka – Institut za turizam. Dostupno na: <http://www.krk.hr/novosti.ml?itemID=251>. [Pristupljeno: 17. rujna 2018.]
43. TRINAJSTIĆ, M. (2017.) *Krčko-Slovenski projekt – Od lokava i bara na račun EU-a napravili turističke atrakcije*. Dostupno na:
<http://www.novolist.hr/Vijesti/Regija/Otoci/KRCKO-SLOVENSKI-PROJEKT-Od-lokava-i-bara-na-racun-EU-a-napravili-turisticke-atrakcije>. [Pristupljeno: 18. rujna 2018.]
44. TURČIN, K. (2018.) *Obiteljska politika - Kreće izrada 5. demografske strategije od '96., nijedna dosadašnja nije provedena*. Dostupno na:
<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/krece-izrada-5-demografske-strategije-od-96-nijedna-dosadasnja-nije-provedena-evo-ko-je-sve-pozvan-u-radnu-grupu-dio-strucnjaka-vec-odbio-poziv/7245720/>. [Pristupljeno: 20. rujna 2018.]
45. TURISTIČKA ZAJEDNICA OTOKA KRKA (2018a.) *Otok Krk – Baška*. Dostupno na: http://www.krk.hr/otok_krk/mjesta/baska. [Pristupljeno: 10. kolovoza 2018.]

46. TURISTIČKA ZAJEDNICA OTOKA KRKA (2018b.) *Otok Krk – Eko otok Krk*.
Dostupno na:
http://www.krk.hr/otok_krk/eko_otok_krk. [Pristupljeno: 10. kolovoza 2018.]
47. TURISTIČKA ZAJEDNICA OTOKA KRKA (2018c.) *Otok Krk – O turizmu otoka Krka*. Dostupno na: http://www.krk.hr/otok_krk/o_turistickoj_zajednici. [Pristupljeno: 10. kolovoza 2018.]
48. TURISTIČKA ZAJEDNICA OTOKA KRKA (2018d.) *Otok Krk – Povijest*.
Dostupno na: http://www.krk.hr/otok_krk/povijest. [Pristupljeno: 10. kolovoza 2018.]
49. TURISTIČKA ZAJEDNICA OTOKA KRKA (2018e.) *Otok Krk – Razvoj turizma*.
Dostupno na: http://www.krk.hr/otok_krk/razvojTurizam. [Pristupljeno: 10. kolovoza 2018.]
50. TURISTIČKA ZAJEDNICA OTOKA KRKA (2018f.) *Otok Krk – Zemljopis*.
Dostupno na: http://www.krk.hr/otok_krk/zemljopis. [Pristupljeno: 10. kolovoza 2018.]
51. TURISTIČKA ZAJEDNICA OTOKA KRKA (2018g.) *Otok Krk – Tradicija*.
Dostupno na: http://www.krk.hr/otok_krk/tradicija. [Pristupljeno: 10. kolovoza 2018.]
52. UDRUGA POSLOVNI KLASTER „HRVATSKI OTOČNI PROIZVOD” (2018.) *Krk*. Dostupno na: <https://otocni proizvod.hr/hr/otok/krk/2>. [Pristupljeno: 20. rujna 2018.]
53. VALAMAR RIVIERA D.D. (2018.) *Zlatni otok: Otok Krk – otok nevjerojatne povijesti i baštine*. Dostupno na: <https://vivblog.valamar-riviera.com/zlatni-otok-otok-krk-otok-nevjerojatne-povijesti-i-bastine/>. [Pristupljeno: 16. kolovoza 2018.]
54. VIČEVIĆ, Š. (2018.) *Otok s 20 puta više iseljenika u SAD nego stanovnika: Učenici nastavu prate videovezom, a jedino prijevozno sredstvo su traktori*. Dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/dnevnik-na-otocima-ucenici-nastavu-prate-preko-videa-a-do-prije-20-godina-u-skolu-su-isli-avionom---511347.html>. [Pristupljeno: 19. rujna 2018.]
55. VLADA REPUBLIKE HRVATSKE (2017.) *Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/razvojne->

[strategije/strategija-regionalnoga-razvoja-republike-hrvatske-za-razdoblje-do-kraja-2020-godine/3244](#). [Pristupljeno: 1. kolovoza 2018.]

56. ŽALAC, G. (2018.) *Nove politike razvoja otoka*. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/vijesti/ministrica-zalac-na-konferenciji-o-razvoju-otoka/3894>. [Pristupljeno 20. kolovoza 2018.]

Završni i diplomski radovi:

1. AHMEDI, Z. (2011.) *Turističko-geografska obilježja otoka Krka (završni rad)*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Interdisciplinarni sveučilišni studij Kultura i turizam.
2. MRKONJA, N. (2016.) *Ribarstvo kao snažan lokalni identitet - antropologija ribarstva otočnog naselja Kali (diplomski rad)*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju.

POPIS SLIKA

Slika 1. Kupalište Punat	30
Slika 2. Strategija razvoja turizma otoka Krka do 2020.....	33
Slika 3. Strateški i operativni ciljevi razvoja turizma otoka Krka	34
Slika 4. Tematiziranje prostornih jedinica.....	35

POPIS TABLICA

Tablica 1. Turistički promet na otocima Republike Hrvatske 2016. i 2017. godine.....	7
Tablica 2. SWOT analiza Grada Krka	36
Tablica 3. Odabrani razvojni projekti i projektne ideje Grada Krka	42

SAŽETAK

Otoci predstavljaju specifična područja, koja karakteriziraju geografske posebnosti, bogatstvo resursa, vrijednost atrakcijske osnove, kulturno-povijesne baštine, mogućnost pružanja autentičnih doživljaja posjetiteljima, ali i izoliranost, demografski problemi, ograničen pristup različitim uslugama, nerazvijenost, što upućuje na potrebu za prilagođenim upravljanjem razvojem otoka. Cilj rada je istražiti problematiku razvoja otoka na području Hrvatske te na primjeru otoka Krka prikazati odabrane specifičnosti otočnog gospodarstva, kao i razvojne mogućnosti. Nakon opisa osnovnih obilježja hrvatskih otoka, u radu se prikazuje institucionalni okvir razvoja otoka, detaljnije politika i programi razvoja otoka u Hrvatskoj. Slijedi obrada pojedinih karakteristika otoka Krka te strateškog razvoja promatranog otoka, pri čemu se analiziraju glavni strateški dokumenti i razvojni projekti. Razvoj hrvatskih otoka određen je nacionalnom politikom razvoja područja s razvojnim posebnostima, ali i smjernicama (prikazanim također u strateškim dokumentima) na nižim teritorijalnim jedinicama sukladno njihovim potrebama. Temeljem analize stanja, definiranih ciljeva i prioriteta razvoja, može se utvrditi da otok Krk nastoji unaprijediti različite aspekte kvalitete života lokalne zajednice, da se usmjerava prema zelenom gospodarstvu, unaprjeđenju energetske učinkovitosti, očuvanju okoliša i resursa, obnovi i izgradnji infrastrukture, efikasnoj samoupravi te značajno prema razvoju turizma koji je utjecao na promjene na otoku. Prilike za proizvodnju vlastite hrane i plasiranje poljoprivrednih proizvoda kroz ugostiteljsku i gastronomsku ponudu, korištenja obnovljivih izvora energije mogli bi doprinijeti diversifikaciji razvojnih aktivnosti. Zaključno, potrebno je istaknuti potencijale za stvaranje „pametnih otoka“, prema kojima se usmjerava budući razvoj otoka u okviru europske integracije, kao i mogućnosti koje u tom smislu nude fondovi Europske unije.

Ključne riječi: otoci, regionalni razvoj, otok Krk

SUMMARY

The islands represent areas characterised with geographic specificities, abundance of resources, attractiveness, cultural and historical heritage, the ability to provide authentic experiences to visitors, but they are also faced with isolation, demographic problems, constrained approach to different services, underdevelopment, which implies on the need to apply specific approach in managing islands development. The aim of this thesis is to investigate the development problems of the Croatian islands and to present island's specificities on the example of Krk, as well as its development opportunities. After describing the main characteristics of the Croatian islands, institutional framework for islands development in Croatia is presented, with policy and development programmes in more detail. The elaboration on chosen characteristics and strategic development of island of Krk follows, where the main strategic documents and development projects are presented. The development of the Croatian islands is determined with national policy directed to areas with development specificities, but also with guidelines (also shown in strategic documents) on lower levels according to their needs. Based on insights into its development conditions, defined goals and priorities, it can be determined that island of Krk tries to improve different aspects of local quality of life, it is directed to development of green economy, enhancing energy efficiency, environment and resource protection, reconstruction and construction of infrastructure, government efficiency and tourism development. The opportunities to produce their own food and to place their products in catering and gastronomy as well as potentials of renewable sources can contribute to diversification of the development activities on this island. It is also necessary to highlight the potentials of „smart islands”, which are seen as a new opportunity in European integration, as well as of the European Union funds which can be used to achieve these goals.

Keywords: islands, regional development, island of Krk